

प्रदेश राजपत्र

गण्डकी प्रदेश सरकारद्वारा प्रकाशित

खण्ड ०१) पोखरा, असार २७ गते, २०७५ साल (संख्या ०३)

भाग १

प्रदेश सरकार

आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय

नेपालको संविधान बमोजिम प्रदेश सभाले बनाएको देहाय बमोजिमको ऐन सर्वसाधारणको जानकारीको लागि प्रकाशन गरिएको छ ।

सम्बत् २०७५ सालको ऐन नं. ११

प्रदेश सरकारको अर्थ सम्बन्धी प्रस्तावलाई कार्यान्वयन गर्न बनेको ऐन

प्रस्तावना : प्रदेश सरकारको आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को अर्थ सम्बन्धी प्रस्तावलाई कार्यान्वयन गर्नको निमित्त कर लगाउने तथा राजस्व सङ्कलन र राजस्व प्रशासन सम्बन्धी कानूनी व्यवस्था गर्न वाञ्छनीय भएकाले,

प्रदेश सभाले यो ऐन बनाएको छ ।

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:** (१) यस ऐनको नाम “ आर्थिक ऐन, २०७५ ” रहेको छ ।
(२) यो ऐन २०७५ साल साउन १ गतेदेखि प्रारम्भ हुनेछ ।
२. **घरजग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क:** (१) प्रदेशभित्र घरजग्गा रजिष्ट्रेशन गर्दा अनुसूची-१ बमोजिम घरजग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क, सेवा शुल्क र रोक्का शुल्क लगाइने र असूल उपर गरिनेछ ।
(२) उपदफा (१) बमोजिमको शुल्कको सङ्कलन घर जग्गा रजिष्ट्रेशनका बखत सम्बन्धित गाउँपालिका वा नगरपालिकाले गर्नेछ ।
३. **सवारी साधन कर:** (१) प्रदेशभित्र सवारी साधन दर्ता गर्दा अनुसूची —२ बमोजिम सवारी साधन कर लगाई असूल उपर गरिनेछ ।
(२) यस ऐनमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा र विद्युतीय रिक्सा (ई-रिक्सा) मा गाउँपालिका वा नगरपालिकाले सवारी साधन कर लगाई असूल उपर गर्नेछ ।
४. **मनोरञ्जन कर:** (१) प्रदेशभित्र सञ्चालित चलचित्र घर, व्यापारिक तथा व्यवसायिक प्रकृतिका मेला-महोत्सव र कन्सर्टमा अनुसूची —३ बमोजिम मनोरञ्जन कर लगाइने र असूल उपर गरिनेछ ।
(२) उपदफा (१) बमोजिमको करको प्रशासन गाउँपालिका वा नगरपालिकाले गर्नेछ ।
५. **विज्ञापन कर:** प्रदेशमा विज्ञापन सामाग्री राखे वापतको विज्ञापन कर सम्बन्धित गाउँपालिका वा नगरपालिकाले लगाई असूल उपर गर्नेछ ।
६. **कृषि आयमा कर:** प्रदेशभित्र कृषि उपजको प्रारम्भिक बिक्रीबाट प्राप्त हुने आयमा अनुसूची—४ बमोजिम लगाई असूल उपर गरिनेछ ।
७. **पर्यटन शुल्क:** (१) प्रदेशभित्र अनुसूची—५ बमोजिम पर्यटन शुल्क लगाई असूल उपर गरिनेछ ।

(२) यस ऐनमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि गाउँपालिका वा नगरपालिकाभित्र रहेका उद्यान, पार्क, सङ्ग्रहालय तथा नेपाल सरकारले प्रवेश शुल्क उठाउन अनुमति दिएका प्राचिन स्मारक र पुरातात्विक सम्पदामा प्रवेश गरे बापत सम्बन्धित गाउँपालिका वा नगरपालिकाले पर्यटन शुल्क लगाई असूल उपर गर्नेछ ।

८. **दहत्तर बहत्तर शुल्क** : (१) प्रदेशभित्र अनुसूची—६ बमोजिम रोडा, ढुङ्गा, गिट्टी, चिप्स, माटो, चुनढुङ्गा, बालुवा, दहत्तर-बहत्तरको सङ्कलनमा शुल्क लगाई असूल उपर गरिनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको शुल्कको सङ्कलन सम्बन्धित गाउँपालिका वा नगरपालिकाले गर्नेछ ।

९. **दर बढाउन, घटाउन वा छुट दिन सकिने**: (१) प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि प्रदेश सरकारले आवश्यकता अनुसार यो ऐन र अन्य कानून बमोजिम लगाइएका कर र शुल्कको दर बढाउन, घटाउन वा त्यस्तो कर र शुल्क आंशिक वा पूर्ण रूपमा छुट दिन सक्नेछ । त्यस्तो दर बढाइएको, घटाइएको वा छुट दिइएको सूचना प्रदेश राजपत्रमा प्रकाशन गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम करको दर बढाइएको, घटाइएको वा कुनै कर र शुल्क आंशिक वा पूर्ण रूपमा छुट दिइएको विवरण प्रत्येक वर्ष आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयले प्रदेश सभामा पेश गर्नु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम दिइएको छुट सुविधाको कसैले दुरुपयोग गरेमा वा कुनै खास प्रयोजनको लागि छुट सुविधामा प्राप्त गरेको मालवस्तु अन्य प्रयोजनमा प्रयोग गरेमा त्यसरी छुट दिइएको कर र शुल्क रकम असूल उपर गरी सो रकम बराबर जरिवाना गर्नेछ ।

१०. **प्रक्रिया सरलीकरण वा बाधा अड्काउ फुकुवा गर्न सक्ने**: प्रचलित कर सम्बन्धी कानून तथा यस ऐनको कार्यान्वयनको क्रममा सार्वजनिक शान्ति र व्यवस्थामा गम्भिर खलल पुगेको वा सार्वजनिक आवागमनमा अवरोध भएको वा विपदको कारणले उल्लिखित कानूनले प्रदान गरेको कुनै सुविधा उपभोग गर्न नपाउने

अवस्था सिर्जना भएमा, कुनै जटिलता देखिएमा वा उल्लिखित कानून तथा यस ऐनको कार्यान्वयनमा कुनै बाधा अड्काउ पर्न गएमा आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयले आवश्यकता अनुसार अवधि थप गर्न, प्रक्रिया सरलीकरण गर्न वा कार्यान्वयनमा देखिएको बाधा अड्काउ फुकुवा गर्न सक्नेछ ।

११. साविकको व्यवस्था कायम रहने: (१) यस ऐनमा व्यवस्था भए बाहेकका विषयमा साविकमा विभिन्न निकायबाट सेवा प्रदान गर्दा उठाइएका कर, गैरकर; सेवा शुल्क, दस्तुर अर्को कानूनी व्यवस्था नभएसम्म प्रचलित कानून बमोजिम नै साविकमा रहेका दर यथावत कायम रहनेछन् ।

(२) प्रदेश सरकारका कर सङ्कलन गर्ने तथा सेवा प्रदान गर्ने संरचना नबनेसम्म हाल उठाइरहेका निकायहरूबाट यस ऐन बमोजिम एवम् दफा ११ को उपदफा (१) बमोजिमको कर, गैरकर, सेवा शुल्क, दस्तुर सङ्कलन गरी प्रदेश तथा स्थानीय सञ्चित कोषमा दाखिला गर्नु पर्नेछ । राजस्व दाखिला गर्ने सम्बन्धी अन्य व्यवस्था आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयबाट तोकिए अनुसार हुनेछ ।

अनुसूची-१

(दफा २ सँग सम्बन्धित)

घर जग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क, सेवा शुल्क र घरजग्गा रोक्का शुल्क

क. घर जग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क

सि. नं.	लिखतको प्रकार	रजिष्ट्रेशन शुल्कको दर अन्यथा उल्लेख भएकोमा बाहेक थैली अङ्कमा		
		महानगरपालिका क्षेत्रको शुल्क	नगरपालिका क्षेत्रको शुल्क	गाउँपालिका क्षेत्रको शुल्क
१	राजीनामा, सट्टापट्टा र सँगोलनामाको लिखत			
	(क) राजीनामा, सट्टापट्टा, र सँगोलनामाको लिखतको थैली अंकमा	५%	४%	२%
	(ख) सामुहिक आवास योजना अन्तर्गत निर्मित भवन आवास इकाईको लिखतको थैली अंकमा	४%	२%	१%
	(ग) सामुहिक आवास योजना अन्तर्गत निर्मित भवन सहितको घर जग्गाको लिखतको थैली अङ्कमा	५%	४%	२%
२.	छोडपत्र दर्ताफारी (संयुक्त दर्तावालाबीचको) लिखतको थैली अङ्कमा	३%	२%	१.५%

३.	<p><u>हालै देखिको वकसपत्रको लिखत</u> हालैदेखिको वकसपत्रको लिखतको थैली अंकमा (क) बाजे, बज्यै, आमा, बाबु, पति, पत्नी, दाजु, भाउजु, भाइ, भाइबुहारी दिदी, बहिनी, छोरा, छोराबुहारी, छोरी, जेठाजु, जेठानी, देवर, देउरानी, भतिजा, भतिजी, नाति, नातिनी, नातिनी बुहारी, काका, काकी, ठूलो-बुवा, ठूली आमा (बाबु तर्फका) आमाजु, नन्द, सौता-सौता र एकै दाजु भाईको छोरा, छोरी बीच। (अ) रु.१ लाखसम्मको थैली अङ्कमा (आ) रु.१ लाखभन्दा माथि जतिसुकै थैली अङ्कमा (ख) अन्य वकसपत्र र दानपत्रको थैली अङ्कमा</p> <p>स्पष्टीकरण: सरकारी विश्व विद्यालय, सरकारी क्याम्पस/कलेज, सामुदायिक विद्यालय, सामुदायिक अस्पताल, नेपाल नेपाल सरकार प्रदेश सरकार र स्थानीय तहका कार्यालय, तीनवटै सरकारको नाममा प्राप्त हुने दानपत्रको लिखतमा कुनै शुल्क लाग्ने छैन</p>	१.५%	१%	०.५%
४.	<p><u>अंशवण्डा तथा अंश भर्पाईको लिखत</u> अंशवण्डा तथा अंश भर्पाईको लिखतमा (क) रु.३० लाखसम्मको थैली अङ्कमा (ख) रु.३० लाख भन्दा वढी रु.२ करोड सम्मको थैली अङ्कमा (ग) रु.२ करोड भन्दा माथिको थैली अङ्कमा</p>	०.२%	०.२%	०.२%
५.	<p><u>मानो छुट्टिएको र मानो जोडिएको लिखत</u> (क) मानो छुट्टिएको प्रति लिखत (ख) मानो जोडिएको प्रति लिखत</p>	रु.१२०००।	रु.१००००।	रु. ५०००।
६.	<p><u>शेषपछिको वकसपत्रको लिखत</u> शेषपछिको वकसपत्र ÷ अष्टलोहको प्रतिलिखत</p>	रु.१५०००।	रु.१००००।	रु. ५०००।

	(क) तीन पुस्ताभित्रको (ख) तीन पुस्ताबाहिरको	रु. ७०००। रु.१२०००।	रु.५०००। रु.७०००।	रु. २०००। रु. ४०००।
७.	<u>बन्धकीको लिखत</u> दृष्टिबन्धकी, भोगबन्धकी र लखबन्धकीको लिखतको थैली अंकमा	१%	१%	१%
८.	<u>धर्मपुत्र, धर्मपुत्रीको लिखत</u> धर्मपुत्र, धर्मपुत्रीको प्रति लिखतमा (क) तीन पुस्ताभित्रको नातामा (ख) तीन पुस्ता बाहिरकोमा	रु.१०००। रु.७०००।	रु.१०००। रु.५०००।	रु.१०००। रु.४०००।
९.	<u>अधिकारनामा, मञ्जुरीनामा र अख्तियारनामाको लिखत</u> अधिकारनामा, मञ्जुरीनामा र अख्तियारनामाको लिखत	रु.२०००।	रु.२०००।	रु.२०००।
१०	<u>कपाली तमसुक र करारनामाको लिखत</u> दाखील खारेज नहुने कपाली तमसुक र करारनामाको प्रति लिखत	१%	१%	१%
११	सि.नं. ४ को अंशवण्डा तथा अंश भर्पाईको लिखत घर जग्गा भएको कुनै गाउँपालिका तथा नगरपालिकामा पारित गर्न सकिनेछ र सो बाहेकका अन्य सि.नं. १ देखि ८ सम्मका घर जग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क लाग्ने लिखतहरू अर्को गाउँपालिका तथा नगरपालिकामा पारित गर्न सकिने छैन।			

ख. सेवा शुल्क:

सि. नं.	विवरण	सेवा शुल्कको दर अन्यथा उल्लेख भएकोमा बाहेक थैली अङ्कमा		
		महानगरपालिका क्षेत्रको शुल्क	नगरपालिका क्षेत्रको शुल्क	गाउँपालिका क्षेत्रको शुल्क
१.	<p><u>लिखत रजिष्ट्रेशनको लागि डोर माग गर्ने निवेदनमा डोर शुल्क</u> लिखत रजिष्ट्रेशनको लागि डोर माग गर्ने निवेदनमा डोर दस्तुरः</p> <p>(क) तराई क्षेत्रमा (ख) अन्य क्षेत्रमा</p>	<p>रु.२००००। रु.२००००।</p>	<p>रु.१००००। रु.१००००।</p>	<p>रु. ५०००। रु. ५०००।</p>
२.	<p><u>वित्तीय धितो</u> नेपाल राष्ट्र बैंकबाट वित्तीय कारोवार गर्न स्वीकृति प्राप्त बैंक, वित्तीय तथा सहकारी संस्थाबाट दिने कर्जाको धितोबन्धक वा दृष्टिबन्धक लिखतमा</p>			
	(क) रु.१ लाख सम्मको लिखतको थैली अङ्कमा	रु. १०००।	रु. १०००।	रु. १०००।
	(ख) रु.१ लाख भन्दा बढी रु.५ लाख सम्मको थैली अङ्कमा	रु. १५००।	रु. १५००।	रु. १५००।
	(ग) रु.५ लाख भन्दा बढी रु.१० लाख सम्मको थैली अङ्कमा	रु. २५००।	रु. २५००।	रु. २५००।

	(घ) रु.१० लाख भन्दा बढी रु.२० लाख सम्मको थैली अङ्कमा	रु. ३०००।	रु.३०००।	रु.३०००।
	(ङ) रु.२० लाख भन्दा बढी रु.५० लाख सम्मको थैली अङ्कमा	रु.१००००।	रु.१००००।	रु.१००००।
	(च) रु.५० लाख भन्दा बढी रु.१ करोड सम्मको थैली अङ्कमा	रु.३००००।	रु.३००००।	रु.३००००।
	(छ) रु.१ करोड भन्दा बढी रु.२ करोड सम्मको थैली अङ्कमा	रु.४०,०००।	रु.४०,०००।	रु.४०,०००।
	(ज) रु.२ करोड भन्दा बढी रु.५ करोड सम्मको थैलीमा अङ्कमा	रु.८०,०००।	रु.८०,०००।	रु.८०,०००।
	(झ) रु.५ करोड भन्दा बढी जतिसुकै थैली अङ्कमा	रु.१५०,०००।	रु.१५०,०००।	रु.१५०,०००।
३.	<u>लीज</u> सरकारी जग्गा लीजमा उपलब्ध गराउने	सरकारी जग्गा दर्ता तथा लीजमा उपलब्ध गराउने सम्बन्धी कार्यनीति, २०७१ को अनुसूची-१ अनुसारको शुल्क लाग्नेछ ।		
४.	<u>जग्गाधनी दर्ता श्रेस्ताको प्रतिलिपिको लागि (टिकट बाहेक) प्रति पुर्जा</u> (क) तराई क्षेत्र (ख) अन्य क्षेत्र <u>नोट:</u> जुनसुकै प्रयोजनको लागि प्रतिलिपि लिँदा समेत लागू हुनेछ	रु.१०००। रु.१०००।	रु. ५००। रु. ३००।	रु. २००। रु. १००।

५.	<p><u>दाखिल खारेज शुल्क</u></p> <p>(क) करार अनुसार लिखत पारित गर्न ठहर्‍याएको फैसला वा मिलापत्र अनुसारको दाखिल खारेज गर्दा</p> <p>(ख) अन्य मिलापत्र (अंश र अपुताली बाहेक) को दाखिल खारिज गर्दा</p> <p>(ग) बैंक वित्तीय संस्था वा सहकारी संस्थाबाट कर्जा प्रवाह गर्दा लिएको धितो लिलाम गर्दा व्यक्तिले सकार गरी बैंक तथा वित्तीय संस्थाको पत्रानुसार व्यक्तिको नाउमा दा.खा. गर्दाको थैली अङ्कमा</p> <p>(घ) बैंक वित्तीय संघ वा सहकारी संस्थाबाट कर्जा प्रवाह गर्दा लिएको धितो लिलाम गर्दा व्यक्तिले सकार नगरी ऋणीकै नामबाट बैंक वित्तीय संघ वा सहकारी संस्थाले आफ्नो नाउँमा दाखिल खारेज गर्दा प्रति मिसिल</p> <p>(ङ) बैंक, वित्तीय संस्था वा सहकारी संस्थाले कर्जा प्रवाह गर्दा लिएको धितो लिलाममा बैंक वा संस्था आफैले सकार गरेपछि सम्बन्धित ऋणीलाई नै फिर्ता गर्दा पारित गर्ने</p>	<p>५%</p> <p>३%</p> <p>५%</p> <p>रु.७०००।</p>	<p>४%</p> <p>२%</p> <p>४%</p> <p>रु. ५०००।</p>	<p>२%</p> <p>१%</p> <p>२%</p> <p>रु. २०००।</p>
----	---	---	--	--

	लिखतको थैली अङ्कमा (१) भूमिसुधार कार्यालयबाट जग्गा बाँडफाँट भई दा.खा. हुन आउँदा प्रति मिसिल (२) अदालत वा न्यायिक निकायको फैसला बमोजिम लिलाम बढाबढ गरी दाखिल खारेज गर्दा प्रति मिसिल	२.५%	२%	१%	
		रु. ५००।	रु. ३००।	रु. २००।	
		रु.५०००।	रु. १०००।	रु. ५००।	
	(च) शेषपछिको बकसपत्रको दाखिल खारेज (क) तीनपुस्ता भित्रको भए (ख) तीनपुस्ता बाहिरको भए (थैली अंक) मा	सबै क्षेत्रका लागि अंशबण्डा सरह सबै क्षेत्रका लागि राजीनाम सरह			
६.	नाम सारी	नामसारी (क) तीनपुस्ता भित्रको नामसारी गर्दा (ख)तीनपुस्ता भन्दा बाहिरको नामसारी गर्दा	रु.१५००। रु.३५००।	रु. १०००। रु. ३०००।	रु. ५००। रु. १५००।
७.	हाल साविक	पुनः नापजाँच पछिको श्रेस्ता हाल साविक तथा अध्यावधिक गर्दा प्रति मिसिल	रु. ४००।	रु. २००।	रु. १००।
८.	घर कायम	श्रेस्ता पूर्जामा घर जनाउने प्रति निवेदनमा	रु.२५००।	रु. २०००।	रु. ५००।
९.	संशोधन शुल्क	मालपोत ऐन, २०३४ को दफा ७(३) अनुसारको विवरणमा संशोधन गर्नु			

		पर्दा प्रति मिसिल	रु. ३००।	रु. १००।	रु. ५०।
१ ०.	रोक्का शुल्क	(क) लिखत रजिष्ट्रेशन भएकोमा (थैली अङ्क जतिसुकै भएपनि) (ख) लिखत रजिष्ट्रेशन नहुनेमा (अ) रु.१ लाख सम्मको ऋण अङ्कमा (आ) रु.१ लाख भन्दा वढी रु.५ लाखसम्मको ऋण अङ्कमा । (इ) रु.५ लाख भन्दा वढी जतिसुकै ऋण अंकमा (ई)ऋण अङ्क नखुलेकोमा	नलाग्ने	नलाग्ने	नलाग्ने
			रु. ५००।	रु. ३००।	रु. २००।
			रु. ८००।	रु. ५००।	रु. ३००।
			रु.१०००।	रु. ७००।	रु. ५००।
			रु.५०००।	रु. ३०००।	रु. २०००।

ग. विविध:

१.	धर्मपुत्र, अधिकारनामा र शेषपछिको बकसपत्र लिखत बाहेक अन्य सबै प्रकारको लिखतमा थैली अङ्क अनिवार्य खुलाउनु पर्नेछ ।
२.	जलविद्युत उद्योग, चिया खेती, कफी खेती, कपास खेती, पुष्प व्यवसाय, तरकारी खेती, पशुपंक्षीपालन, अलैंची खेती, अदुवा खेती, जडिबुटी खेती एवं फलफूल उद्योगको नाममा खरीद गर्ने जग्गाको लिखत पारित गर्दा लाग्ने रजिष्ट्रेशन शुल्कमा पचहत्तर प्रतिशत छुट हुनेछ । तर त्यस्तो जग्गाको प्रयोग उद्देश्य विपरित भएको पाइएमा मालपोत कार्यालयले छुट भएको रजिष्ट्रेशन शुल्क असूल गरी सोही रकम बराबर जरिवाना गर्नु पर्नेछ ।

३.	सामुहिक खेती योजना अन्तर्गत कृषि उत्पादन बढाउने उद्देश्यले व्यक्तिहरू मिली जग्गाको चकला मिलाई खेती गर्ने उद्योग खोली त्यस्तो उद्योगको नाममा लिखत पारित भएमा सो मा लाग्ने रजिष्ट्रेशन दस्तुरमा पचहत्तर प्रतिशत छुट हुनेछ । तर त्यस्तो जग्गाको प्रयोग उद्देश्य विपरित भएको पाइएमा मालपोत कार्यालयले छुट भएको रजिष्ट्रेशन शुल्क असूल गरी सोही रकम बराबर जरिवाना गर्नुपर्नेछ ।
४.	प्रदेशभित्र सूती, चुरोट, खैनी, गुट्टा, पानपराग, प्लाष्टिक र मदिराजन्य उद्योग बाहेकका उत्पादनमूलक उद्योगले उद्योग स्थापना तथा सञ्चालन गर्न उद्योगको नाममा खरीद गर्ने जग्गाको लिखत पारित गर्दा लाग्ने रजिष्ट्रेशन शुल्क २५ प्रतिशत छुट हुनेछ । तर त्यस्तो जग्गाको प्रयोग उद्देश्य विपरित भएको पाइएमा सम्बन्धित गाउँपालिका वा नगरपालिका वा महानगरपालिकाले छुट भएको रजिष्ट्रेशन शुल्क असूल गरी सोही रकम बराबर जरिवाना गर्नुपर्नेछ ।
५.	<p>(क) प्रदेश भित्र कृषि ऋण, बीमा संस्थान, बीमा समितिबाट स्वीकृति प्राप्त बीमा कम्पनी, विश्वविद्यालय, बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले आफ्ना बहालवाला कर्मचारीहरूलाई सेवा शर्त बमोजिम दिने ऋण सुविधाको धितो बन्धक लिखत पारित गर्दा रजिष्ट्रेशन शुल्क छुट हुनेछ । तर सेवा शुल्क रु.२०००।- लाग्नेछ ।</p> <p>(ख) प्रदेश भित्र कर्मचारी सञ्चयकोष तथा नागरिक लगानी कोषले नियमित बचत जम्मा गर्ने आफ्ना सञ्चयकर्ताहरूलाई ऋण सुविधा उपलब्ध गराउँदा लिने धितोको धितो बन्धक लिखत पारित गर्दा रजिष्ट्रेशन शुल्क छुट हुनेछ । तर सेवा शुल्क रु.१०००।- लाग्नेछ ।</p>
६.	(क) सहकारी ऐन, २०७४ बमोजिम दर्ता भई सञ्चालनमा रहेका सहकारी संस्थाहरूले आफ्ना शेयर सदस्यहरूबीच ऋण लगानी प्रवाह गर्दा तीस लाख रुपैयाँ सम्मको थैली अङ्कमा रोक्का शुल्क वाहेक सेवा शुल्क छुट हुनेछ । सो भन्दा माथिको थैली अङ्कमा खण्ड ख. सेवा शुल्क महलको सि.नं. २ बमोजिमको सेवा शुल्क लाग्ने छ ।

७.	जन आन्दोलन पहिलो र दोश्रो, जनयुद्ध र मधेश आन्दोलनमा सहादत प्राप्त गरेका शहिदका आश्रित पति, पत्नि, छोरा र छोरी तथा माता-पिताको नाममा स्वामित्व प्राप्त हुने गरी पारित हुने लिखतमा यस ऐन बमोजिम लाग्ने सबै प्रकारको शुल्क र शुल्क पूर्ण रूपमा छुट हुनेछ।
८.	अपाङ्गता भएका व्यक्ति, दलित एवम् पिछडिएका जाती भनी स्थानीय तहबाट प्रमाणित भएको सिफारिस वा अधिकारिक प्रमाणको आधारमा तिनीहरूको नाममा स्वामित्व प्राप्त हुँदा तीस लाखसम्मको थैली अड्कमा यस ऐन बमोजिम असुल गरिने घर जग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्कमा पच्चीस प्रतिशत छुट हुनेछ।
९.	<p>क) महिला, सत्तरी वर्ष भन्दा बढी उमेरका ज्येष्ठ नागरिक र नाबालकको नाममा जुनसुकै प्रकारबाट स्वामित्व प्राप्त हुने गरी पारित हुने लिखतमा यस ऐन बमोजिम लगाइएको रजिष्ट्रेशन शुल्कमा पच्चीस प्रतिशत छुट हुनेछ।</p> <p>तर एकल महिलाको हकमा भने पैतिस प्रतिशत छुट हुनेछ।</p> <p>देहायमा उल्लिखित हिमाली क्षेत्रका जिल्लाका सदरमुकाम बाहेकका गाउँपालिकाको हकमा ५०% छुट हुनेछ।</p> <p>(अ) मनाङ र मुस्ताङ जिल्लाका सदरमुकाम रहेका गाउँपालिका बाहेक</p> <p>(आ) गोरखा जिल्लाको चुमनुव्री गाउँपालिका</p> <p>(ख) हाल पति वा पत्नीको नाममा कायम रहेको घर जग्गाको स्वामित्व परिवर्तन गरी पति-पत्नी दुवैको संयुक्त स्वामित्वको रूपमा लिखत गर्न चाहेमा सो संगोलनामाको लिखतमा रू.१००।- मात्र रजिष्ट्रेशन शुल्क लाग्नेछ।</p> <p>(ग) ३०० जना भन्दा बढी व्यक्तिलाई प्रत्यक्ष रोजगारी दिने उत्पादनमूलक उद्योग स्थापना गर्न वा विस्तार गर्नका लागि जग्गा खरीद गर्दा लाग्ने रजिष्ट्रेशन शुल्कको लिखतमा ५०% छुट दिइनेछ। तर त्यस्तो जग्गाको प्रयोग उद्देश्य विपरित भएको पाइएमा मालपोत कार्यालयले छुट भएको रजिष्ट्रेशन शुल्क असुल गरी सोही रकम बराबर जरिवाना गर्नु पर्नेछ।</p>
१०.	भूमिहिन, मुक्त कर्मैया र मुक्त हलिया परिवारले सहूलियत ऋण र अनुदान प्राप्त गरी

	खरीद गरेको जग्गाको लिखत पारित गर्दा लाग्ने रजिष्ट्रेशन शुल्क, सेवा शुल्क र रोक्का शुल्क पूर्ण रूपमा छुट हुनेछ ।
११.	बैंक, वित्तीय एवं सहकारी संघ वा संस्था र अदालतबाट भई आएको मिलापत्र अनुसार दाखिल खारेज गर्नुपर्दा सेवा शुल्क असुल गर्ने प्रयोजनको लागि मालपोत कार्यालयले रजिष्ट्रेशन प्रयोजनको लागि तोकेको न्यूनतम मूल्य र मिलापत्र वा बैंक, वित्तीय एवं सहकारी संघ संस्थाको पत्रमा उल्लेख भएको मूल्य मध्ये जुन बढी हुन्छ, सोहीलाई कायम गर्नु पर्नेछ ।
१२.	प्रदेश सरकारले चाहेमा धार्मिक तथा सामाजिक हितका निमित्त स्थापित नेपालमा दर्ता भएका संघ संस्था वा निकायले आफ्नो नाउँमा निःशुल्क रूपमा प्राप्त गर्ने जग्गाको लिखत पारित गर्दा ५० प्रतिशत रजिष्ट्रेशन शुल्क छुट दिन सक्नेछ ।
१३.	प्रदेशभित्र यो ऐन लागू हुँदाका वखत प्रदेश वा स्थानीय तहबाट घोषणा भएका वा यस पछि घोषणा हुने नगरपालिकाको हकमा त्यस्ता नगरपालिकाको नाम र क्षेत्र निर्धारण गरी प्रदेश सरकार वा स्थानीय तहले राजपत्रमा सूचना प्रकाशित गरेको मितिदेखि यस अनुसूची बमोजिमको घर जग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क र सेवा शुल्क लाग्नेछ ।
१४.	सहकारी ऐन, २०७४ अन्तर्गत दर्ता भएका बचत तथा ऋण सहकारी संस्थाहरू बाहेक अन्य सहकारी संस्थाहरूले संस्थाको प्रयोजनको लागि मात्र पहाडी क्षेत्रमा २ रोपनी, तराई र भित्री मधेशमा ३ कठ्ठासम्म जग्गा र भवन खरीद गर्दा लाग्ने रजिष्ट्रेशन शुल्क सहकारी विभागको सिफारिसमा लाग्ने रजिष्ट्रेशन शुल्क पूर्ण रूपमा छुट हुनेछ, तर त्यस्ता सहकारी संस्थाले रजिष्ट्रेशन शुल्क छुट सुविधामा खरिद गरेको जग्गा तथा भवन संस्था गाभिएको वा विघटन भएको अवस्थामा बाहेक बिक्री गरेमा पहिले छुट दिएको रजिष्ट्रेशन शुल्क असूल उपर गरिनेछ ।
१५	विविधको क्रमसंख्या ७,८,९,१० बमोजिम छुट दिँदा एकै व्यक्तिलाई एकभन्दा बढी आधारमा छुट पाउने भएमा सबैभन्दा बढी कुनै एकमात्र छुट दिइने छ ।

१६	एउटै कारोवारबाट १० लाख रूपैयाँ वा सोभन्दा माथिको घर वा जग्गा खरीद बिक्री गर्दा क्रेताले बैंकबाट भुक्तानीको लागि योग्य (गुड फर पेमेन्ट) भनी छाप लागेको चेकको फोटोकपी पेश गरेपछि वा बिक्रेताका नाममा बैंकमा रहेको खातामा रकम जम्मा गरेको बैंक भौचरको फोटोकपी पेश गरेपछि मात्र मालपोत कार्यालयले लिखत पारित गर्नु पर्नेछ ।
१७	पति पत्नीको संयुक्त नाममा पारित हुने लिखतमा महिला सरह रजिष्ट्रेशन शुल्क छुट दिइनेछ ।
१८	तीनपुस्ता भित्र छोरी वा नातिनीहरूमा संयुक्त नामसारी भई दर्ताफारी गर्दा क्रमसंख्या २ मा उल्लिखित छोडपत्रको दररेटको आधा शुल्क लाग्नेछ ।
१९	नेपाल सरकार वा प्रदेश सरकार वा स्थानीय तह अन्तर्गत कुनै एक निकायको नाममा रहेको जग्गा नेपाल सरकार वा प्रदेश सरकार वा स्थानीय तह वा सो अन्तर्गतको अन्य निकायको नाममा रजिष्ट्रेशन वा दाखिल खारेज गर्नुपर्दा रजिष्ट्रेशन शुल्क तथा सेवा शुल्क लाग्ने छैन ।
२०	कुनै व्यक्तिको स्वामित्वमा रहेको जग्गा नेपाल सरकार वा प्रदेश वा स्थानीय सरकारको कुनै निकायलाई निःशुल्क रूपमा प्राप्त भएमा वा नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार र स्थानीय सरकार वा सरकारको कुनै पनि निकायले खरीद गरी लिएमा सोमा रजिष्ट्रेशन शुल्क तथा सेवा शुल्क लाग्ने छैन ।
२१	महानगरपालिका र नगरपालिका क्षेत्रभित्रको पारित हुने लिखतमा घरजग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्कको सि.नं. १, २ र ३ मा उल्लेख गरिएको रजिष्ट्रेशन लिखतको थैली अड्कको शुन्य दशमलव पाँच प्रतिशत थप शुल्क असूल गरिनेछ । यस्तो रकम नगरपालिकाहरूले छुट्टै कोष खडा गरी ढल प्रशोधन, स्वच्छ खानेपानी, वृक्षारोपण र पर्यावरण सुधार लगायतका सहरी पूर्वाधार र सौन्दर्य विकासमा मात्र खर्च गर्न पर्नेछ ।

अनुसूची- २

(दफा ३ सँग सम्बन्धित)

सवारी साधन कर

सवारी साधन कर	
१. निजी सवारी साधनमा देहाय बमोजिम सवारी साधन कर लाग्नेछः-	
सवारीको किसिम	
(क) कार, जिप, भ्यान, माइक्रो बस	वार्षिक कर दर
(अ) १००० सी.सी. सम्म	रु. १९,०००।-
(आ) १००१ देखि १५०० सी.सी. सम्म	रु. २१,०००।-
(इ) १५०१ सी.सी. देखि २००० सी.सी. सम्म	रु. २३,०००।-
(ई) २००१ सी.सी. देखि २५०० सी.सी. सम्म	रु. ३२,०००।-
(उ) २५०१ सी.सी. देखि २९०० सी.सी. सम्म	रु. ३७,०००।-
(ऊ) २९०१ सी.सी. देखि माथि सबै	रु. ५३,०००।-
(ख) डोजर, एक्साभेटर, लोडर, रोलर, ट्रिपर, क्रेन जस्ता मेशिनरी उपकरण र मिनीटिपर	
(अ) डोजर, एक्साभेटर, लोडर, रोलर, ट्रिपर, क्रेन जस्ता मेशिनरी उपकरण	रु. ३५,०००।-
(आ) मिनीटिपर	रु. २५,०००।-
(ग) श्री हिलर, टेम्पो, ट्रेक्टर र पावर टिलर	
(अ) श्री हिलर र टेम्पो	रु. ५,०००।-
(आ) ट्रेक्टर	रु. ४,०००।-
(ई) पावर टिलर	रु. ३,०००।-
(घ) मिनिट्रक/मिनिबस	रु. २२,०००।-
(ङ) ट्रक र बस	रु. ३२,०००।-
(च) मोटर साइकल तथा स्कुटर	
(अ) १२५ सी.सी. सम्मको	रु. २५००।-
(आ) १२६ देखि २५० सी.सी. सम्म	रु. ४,०००।-
(इ) २५१ देखि ४०० सी.सी. सम्म	रु. ८,०००।-

(ई) ४०१ सी.सी. र सो देखि माथि	रु.१५,०००।-
२. भाडामा दर्ता भएका सवारी साधनमा देहाय बमोजिम सवारी साधन कर लाग्नेछः-	
सवारीको किसिम	
(क) कार, जिप, भ्यान, माइक्रो बस	वार्षिक कर दर
(अ) १३०० सी.सी.सम्म	रु.८,०००।
(आ) १३०१ सी.सी. देखि २००० सी.सी. सम्म	रु.९,०००।
(इ) २००१ सी.सी.देखि २९०० सी.सी.सम्म	रु.११,०००।
(ई) २९०१ सी. सी. देखि ४००० सी.सी. सम्म	रु.१३,०००।
(उ) ४००१ सी.सी. र सोभन्दा माथि सबै	रु.१५,०००।
(ख) डोजर, एक्सभेटर, लोडर, रोलर, ट्रिपर, क्रेन जस्ता मेशिनरी उपकरण	रु.१७,०००।
(ग), श्री हीलर र टेम्पो	रु. ४,०००।
(घ) ट्रैक्टर	रु.२,५००।
(ङ) पावर टिलर	रु.२,०००।
(च) मिनीट्रक, मिनीबस	रु.१२,०००।
(छ) मिनी ट्रिपर	रु.१४,०००।
(ज) ट्रक, बस	रु.१६,०००।
(झ) तेल ट्यांकर, ग्याँस बुलेट, ट्रिपर	रु.१२,०००।
३.	नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार र स्थानीय सरकारको नाउँमा दर्ता भएका सवारी साधनहरूलाई भाडामा दर्ता भएका सवारी साधनमा लाग्ने सरह कर लाग्नेछ ।
४.	बिद्युतीय माध्यमद्वारा सञ्चालित सवारी साधनमा सवारी साधन कर लाग्ने छैन । पेट्रोलियम पदार्थ बाहेक अन्य इन्धनद्वारा सञ्चालन हुने सवारी साधनमा माथि दफा १ र २ बमोजिम लाग्ने सवारी साधन करमा बीस प्रतिशत छुट हुनेछ ।
५.	सुरु पैठारी मितिले एक वर्षभन्दा कम अवधि भएमा दामासाहीले सवारी साधन कर कट्टा गरिनेछ । तर व्यापार मौज्जातमा रहेका सवारी साधनमा यस्तो कर लाग्ने छैन ।
६.	सवारी साधन बिग्रेको वा अन्य कुनै कारणबाट सो सवारी साधन चलाउन

	नपाएको भनी संघ, प्रदेश र स्थानीय सरकारले ठहर्‍याएको कुनै व्यक्ति वा संस्थाको नाममा दर्ता भएको सवारी साधनलाई सवारी साधन कर लाग्ने छैन।
७.	भाडाका बस, मिनीबस तथा माइक्रोबसका सवारी साधनले विद्यार्थीलाई सहूलियतको रूपमा भाडामा छुट दिए बापत त्यस्ता सवारी साधनका धनीले तिर्नु पर्ने सवारी साधन करमा साठी प्रतिशत छुट पाउनेछन् ।
८.	जुनसुकै सवारी साधनका धनीले चाहेमा लाग्ने सवारी साधन कर प्रचलित दरका आधारमा एकमुष्ट रूपमा पाँच वर्षसम्मका लागि एकैपटक भुक्तानी गरी नवीकरण गराउन सक्नेछन् । यसरी अग्रिम रूपमा पाँच वर्षको सवारी साधन कर एकमुष्ट बुझाई नवीकरण गराएमा लाग्ने सवारी साधन करमा दस प्रतिशत छुट हुनेछ ।
९.	सार्वजनिक संग्रहालयमा प्रदर्शनीका लागि राखिएका बीस वर्षभन्दा पुराना सवारी साधनलाई वार्षिक तिर्नुपर्ने सवारी साधन कर लाग्ने छैन ।
१०.	दफा १ र २ मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि दमकल, एम्बुलेन्स तथा शव वाहनलाई सवारी साधन कर लाग्ने छैन ।
११.	दश लाख रुपैयाँ भन्दा बढीको सवारी साधन खरिद गर्दा सम्बन्धित सवारी साधन क्रेताले एकाउन्ट पेयी चेकबाट मात्र बिक्रेतालाई रकम भुक्तानी गर्नु पर्नेछ ।
१२.	यस ऐनमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि अपाङ्गता भएका व्यक्तिले प्रयोग गर्न मिल्ने गरी बनाईका १५० सी.सी. सम्मका स्कूटरमा सवारी साधन कर लाग्ने छैन।
१३.	नेपाल सरकार वा प्रदेश सरकार वा स्थानीय सरकारले जफत गरी लिलाम बिक्री गरेको सवारी साधनमा सो मिति भन्दा अगाडिको अवधिको यस्तो कर लाग्ने छैन ।

अनुसूची-३

(दफा ४ सँग सम्बन्धित)

मनोरञ्जन कर

सि. नं.	शीर्षक	महानगरपालिका	नगरपालिका	गाउँपालिका
१.	चलचित्र घर	प्रवेश शुल्कमा १५%	प्रवेश शुल्कमा १०%	प्रवेश शुल्कमा ५%
२.	व्यापारिक तथा व्यवसायिक प्रयोजनको लागि सञ्चालन गरिने मेला-महोत्सव	२० हजार	१० हजार	५ हजार
३.	व्यापारिक तथा व्यवसायिक प्रयोजनको लागि सञ्चालन गरिने कन्सर्ट	तीन हजार	दुई हजार	एक हजार

४. माथि सि.नं. २ मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि सात दिन भन्दा बढी समयसम्म व्यापारिक तथा व्यवसायिक प्रयोजनको लागि सञ्चालन गरिने मेला-महोत्सवमा उल्लिखित गरेको दरमा शत प्रतिशत थप कर लाग्नेछ ।
५. माथि सि.नं. ३ मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि एक दिन भन्दा बढी समयसम्म व्यापारिक तथा व्यवसायिक प्रयोजनको लागि सञ्चालन गरिने कन्सर्टमा उल्लिखित गरेको दरमा शत प्रतिशत थप कर लाग्नेछ ।

अनुसूची-४

(दफा ६ सँग सम्बन्धित)

कृषि आयमा कर

प्राकृतिक व्यक्तिले प्रारम्भिक कृषि उपजको उत्पादनबाट प्राप्त आयमा देहाय बमोजिम कर लाग्नेछः

१. वार्षिक दश लाख रुपैयाँसम्मको आयमा कर लाग्ने छैन।
२. त्यसपछिको बिस लाख रुपैयाँसम्मको आयमा एक प्रतिशतका दरले कर लाग्नेछ।
३. बिस लाखभन्दा माथि जतिसुकै आय भए पनि दुई प्रतिशतका दरले कर लाग्नेछ
४. प्रदेशको कर संकलन गर्ने संरचना तयार नभएसम्म कृषि आयको कर संकलन गर्ने स्थानीय तहलाई अधिकार प्रत्यायोजन गर्न सकिनेछ।
५. वार्षिक दश लाख रुपैयाँभन्दा बढीको प्रारम्भिक कृषि उपजबाट आय आर्जन गर्ने प्राकृतिक व्यक्तिले आर्थिक वर्ष समाप्त भएको तीन महिनाभित्र सम्बन्धित स्थानीय तहमा स्वयम् कर घोषणा गरी आय विवरण र सोमा लाग्ने कर सहित पेश गर्नु पर्नेछ। यसरी पेश हुन आएका विवरण तथा कर दाखिला सम्बन्धी विवरण स्थानीय तहले अर्को महिनाको ३० गतेभित्र आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयमा दिनु पर्नेछ।
६. स्थानीय तहले सङ्कलन गरेको करको दुई प्रतिशत कर सङ्कलन सेवा शुल्क वापत कट्टा गरी बाँकी रकम अर्को महिनाको ३० गतेभित्र प्रदेश सञ्चित कोषमा दाखिला गर्नु पर्नेछ।
७. तोकिएको समयभन्दा ढिला विवरण पेश गरेमा लाग्ने करको वार्षिक पन्ध्र प्रतिशतका दरले व्याज लाग्नेछ।

तर कृषि आयमा लाग्ने कर सम्बन्ध २०७५ सालको साउन महिनादेखिको कृषि आयमा मात्र लाग्नेछ।

अनुसूची- ५

(दफा ७ सँग सम्बन्धित)

पर्यटन शुल्क

नेपाल सरकारबाट हस्तान्तरण भई आएका र प्रदेशले आफै निर्माण गरेका पर्यटकीय स्थल, पर्यटन व्यवसाय र पर्यटकीय क्रियाकलापमा देहाय अनुसार शुल्क लाग्नेछः

सि.नं.	शीर्षक	दर
१.	प्राचिन स्मारक र पुरातात्विक सम्पदा	प्रति टिकट मूल्यको पाँच प्रतिशत
२.	संग्रहालय	प्रति टिकट मूल्यको पाँच प्रतिशत
३.	पदमार्ग	प्रति पर्यटक सार्क मुलुकका पर्यटकका लागि यु.एस. डलर पाँच र अन्य मुलुकका पर्यटकका लागि यु.एस. डलर दश
४.	गुफा	प्रति टिकट मूल्यको पाँच प्रतिशत
५.	पार्क, संरक्षण क्षेत्र, शिकार आरक्ष र पिकनिक स्पट	प्रति टिकट मूल्यको तीन प्रतिशत
६.	प्याराग्लाइडिङ, अल्ट्रालाइट, बञ्जीजम्पिङ् र जीपफ्लायर	वार्षिक एक लाख
७.	रक क्लाइम्बिङ र क्यानोनिङ	वार्षिक बिस हजार
८.	भ्यू टावर	प्रति टिकट मूल्यको तीन प्रतिशत
९.	पर्यटक सेवा शुल्क	प्रदेश सरकारले पर्यटक सेवा सूचना केन्द्र स्थापना गरी उपलब्ध गराउने सेवामा विदेशी पर्यटकको हकमा प्रति पर्यटक एक हजार रुपैयाँ र स्वदेशी पर्यटकलाई दुई सय रुपैयाँका दरले सेवा शुल्क लाग्नेछ ।

- (अ) माथि जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि विद्यार्थी, अपाङ्गता भएका व्यक्ति र सत्तरी वर्ष भन्दा माथिका जेष्ठ नागरिकलाई लाग्ने शुल्कमा पचास प्रतिशत छुट सहूलियत उपलब्ध हुनेछ ।
- (आ) माथि सि.नं. ६ र ७ मा उल्लिखित शुल्क आर्थिक वर्ष शुरु भएको तीन महिनाभित्र सम्बन्धित स्थानीय तहमा बुझाउनु पर्नेछ । उक्त शुल्क तोकिएको समयमा दाखिला नगरेमा वार्षिक पन्ध्र प्रतिशतका दरले थप शुल्क लाग्नेछ ।

अनुसूची-६

(दफा ८ सँग सम्बन्धित)

दहत्तर बहत्तर (रोडा, ढुङ्गा, गिट्टी, चिप्स, माटो, बालुवा, चुनढुङ्गा र काठ दाउरामा) मा देहाय बमोजिमको शुल्क लगाई असूल उपर गरिनेछः

सि.नं.	शीर्षक	दर (प्रति क्युविक फिट)
१.	रोडा, गिट्टी, गोग्रान	चार रुपैयाँ
२.	ढुङ्गा, चट्टान, स्लेट	चार रुपैयाँ
३.	चिप्स	तीन रुपैयाँ
४.	माटो	दुई रुपैयाँ
५.	बालुवा	तीन रुपैयाँ
६.	चुनढुङ्गा	छ रुपैयाँ
७.	नदी तथा खोलाले बगाएर ल्याएको काठ दाउरा आदि	प्रति किलो दुई रुपैयाँ

(अ) "ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, माटो, चट्टान, दहत्तर, बहत्तर भन्नाले" भन्नाले नदी खोल्सा खोल्सी वन क्षेत्र वा सार्वजनिक वा निजी जग्गाबाट उत्खनन वा संकलन गरिने बहुमूल्य पत्थर, ऐतिहासिक र साँस्कृतिक महत्त्वका शालिग्राम, शीला र अति मूल्यवान वस्तु बाहेकका ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, रोडा, गोग्रान, चट्टान, माटो, चुनढुङ्गा, स्लेट, जस्ता नदीले बगाई ल्याएको वा थिग्रीएको नदी तथा खानीजन्य प्राकृतिक स्रोतलाई सम्झनु पर्छ ।

प्रमाणिकरण मिति : २०७५।०३।२७

आज्ञाले,
फणिन्द्र मणि पोखरेल
प्रदेश सरकारको सचिव

भाग १

प्रदेश सरकार

आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय

नेपालको संविधान बमोजिम प्रदेश सभाले बनाएको देहाय बमोजिमको ऐन सर्वसाधारणको जानकारीको लागि प्रकाशन गरिएको छ ।

सम्बत् २०७५ सालको ऐन नं. १२

आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को सेवा र कार्यहरूको लागि प्रदेश सञ्चित कोषबाट केही रकम खर्च गर्ने र विनियोजन गर्ने सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको ऐन

प्रस्तावना: आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को सेवा र कार्यहरूको लागि प्रदेश सञ्चित कोषबाट केही रकम विनियोजन गर्ने र सो रकम खर्च गर्ने अधिकार दिन वाञ्छनीय भएकोले,

प्रदेश सभाले यो ऐन बनाएको छ ।

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:** (१) यस ऐनको नाम "विनियोजन ऐन, २०७५" रहेको छ ।

(२) यो ऐन सम्बत् २०७५ साल साउन १ गते देखि लागू हुनेछ ।

२. **आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को निमित्त प्रदेश सञ्चित कोषबाट रकम खर्च गर्ने अधिकार:** आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को निमित्त अनुसूची-१ बमोजिम प्रदेश सञ्चित कोषमाथि व्ययभार हुने रकम बाहेक अनुसूची-२ को महल ३ मा उल्लिखित निकायले गर्ने सेवा र कार्यहरूका निमित्त सोही अनुसूचीको महल ४ मा उल्लिखित चालू खर्च र महल ५ मा उल्लिखित पूँजीगत खर्च र महल ६ मा उल्लिखित वित्तीय व्यवस्थाको रकम समेत गरी महल ७ मा उल्लिखित जम्मा रकम रु.२३९,७८०,३४००० (अक्षरेपी तेइस अर्ब सन्तानब्बे करोड असी लाख चौतीस हजार) मा नबढाई निर्दिष्ट गरिए बमोजिम प्रदेश सञ्चित कोषबाट खर्च गर्न सकिनेछ ।

३. **विनियोजन:** (१) यस ऐनद्वारा प्रदेश सञ्चित कोषबाट खर्च गर्न अधिकार दिइएको रकम आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को निमित्त अनुसूची-२ को महल ३ मा उल्लिखित निकायले गर्ने सेवा र कार्यहरूको निमित्त विनियोजन गरिने छ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम अनुसूची-२ को महल ३ मा उल्लिखित निकायले गर्ने सेवा र कार्यहरूको निमित्त विनियोजन गरेको रकममध्ये कुनै अनुदान संख्यामा बचत हुने र कुनै अनुदान संख्यामा नपुग हुने देखिन आएमा आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयले बचत हुने अनुदान संख्याबाट नपुग हुने अनुदान संख्यामा रकम सार्न सक्नेछ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम रकम सार्दा जम्मा रकमको दश प्रतिशतमा नबढ्ने गरी कुनै एक वा एकभन्दा बढी अनुदानबाट अर्को एक वा एक भन्दा बढी अनुदानमा रकम सार्न तथा निकास र खर्च जनाउन र चालु तथा पूँजीगत खर्च र वित्तीय व्यवस्थाको खर्च व्यहोर्न एक स्रोतबाट अर्को स्रोतमा रकम सार्न सकिनेछ।

तर,

(क) एउटै अनुदान संख्याभित्रका बजेट शीर्षक/ उपशीर्षकहरूमा रकमान्तर गर्दा जतिसुकै रकम रकमान्तर गर्न सकिनेछ।

(ख) पूँजीगत खर्च र वित्तीय व्यवस्थातर्फ विनियोजित रकम साँवा भुक्तानी खर्च र व्याज भुक्तानी खर्च शीर्षकमा बाहेक अन्य चालू खर्च शीर्षकतर्फ सार्न र वित्तीय व्यवस्था अन्तर्गत साँवा भुक्तानी खर्चतर्फ विनियोजित रकम व्याज भुक्तानी खर्च शीर्षकमा बाहेक अन्यत्र सार्न सकिने छैन।

(४) स्थानीय तहका लागि अनुदान संख्या ७०४८१मा विनियोजन भएको वित्तीय समानीकरण अनुदान रकम अन्य अनुदान संख्यामा रकमान्तर हुने छैन।

(५) उपदफा (१), (२) र (३) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि अनुदान संख्या ७०४९१ मा विनियोजन भएको रकम अनुदान संख्या ७०४२१ देखि ७०४३७ सम्म जुन जुन अनुदान संख्यामा निकास र खर्च हुने हो सोही

अनुदान संख्यामा जतिसुकै रकम सार्न तथा निकास र खर्च जनाउन बाधा पर्ने छैन।

(६) यस ऐनमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि प्रदेश सरकारका संरचनागत कार्यालय स्थापना नहुँदासम्मका खर्चहरू सम्बन्धित मन्त्रालयको खातामा एकमुष्टरूपमा राखी कार्यालय स्थापना भएपछि आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयको सहमति लिई सम्बन्धित कार्यालयलाई पठाउन बाधा पर्ने छैन ।

४. अन्तर सरकारी वित्तीय हस्तान्तरण सम्बन्धी व्यवस्था: (१) अनुदान संख्या ७०४८१ को रकम स्थानीय तहले कानून बमोजिम खर्च गर्न पाउने गरी अनुदानको रूपमा स्थानीय सञ्चित कोषमा हस्तान्तरण गरिनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको रकममध्ये वित्तीय समानीकरण अनुदानको एक चौथाईले हुन आउने रकम प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयले सम्बन्धित सञ्चित कोषमा प्रत्येक वर्षको साउन २५ गते, कार्तिक २५ गते, माघ २५ गते र बैशाख २५ गते गरी चार किस्तामा दाखिल गर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिमको वित्तीय समानीकरण अनुदानबाट खर्च भएको रकमको विवरण स्थानीय तहले सम्बन्धित प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयमा प्रत्येक वर्षको कार्तिक १५ गते, माघ १५ गते, बैशाख १५ गते र असार मसान्तभित्र बुझाईसक्नु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि उपदफा (३) बमोजिमको विवरण प्राप्त नभएसम्म वित्तीय समानीकरण अनुदान वापतको बाँकी रकम सम्बन्धित सञ्चित कोषमा दाखिला गरिने छैन ।

(५) सशर्त, समपूरक र विशेष अनुदानको रकम असार मसान्तसम्म खर्च नभई बचत भएमा प्रदेश सञ्चित कोषमा दाखिला गर्नु पर्नेछ ।

(६) उपदफा (५) बमोजिम दाखिला नभएमा प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयले अर्को वर्ष हस्तान्तरण गर्ने समानीकरण अनुदानबाट समायोजन गर्नेछ ।

५. अख्तियारी तथा कार्यक्रम स्वीकृति सम्बन्धी व्यवस्था: (१) प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि विनियोजन भएको रकम प्रचलित कानूनको अधिनमा रही खर्च गर्ने अख्तियारी यो ऐन प्रारम्भ भएको दिनदेखि अधिकारप्राप्त अधिकारीलाई हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम खर्च गर्ने अख्तियारीको आधारमा प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयले सम्बन्धित निकायलाई विनियोजन भएको रकम निकासा दिनेछ ।

(३) कुनै निकायलाई एकभन्दा बढी निकायबाट खर्च गर्ने गरी रकम विनियोजन भएकोमा विनियोजन भएको निकायको प्रमुखले यो ऐन प्रारम्भ भएको मितिले पन्ध्र दिनभित्र विनियोजन भएको सम्पूर्ण रकम खर्च गर्ने निकायहरूलाई बाँडफाँट गरी त्यसको जानकारी आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय र सम्बन्धित प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयलाई दिनु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिमको बाँडफाँटबाट रकम प्राप्त गर्ने निकायको प्रमुखलाई त्यस्तो रकम खर्च गर्न अख्तियारी प्राप्त भएको मानिनेछ ।

(५) प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि प्रदेश सञ्चित कोष व्यवस्थापन (सबनेशनल ट्रेजरी रेगुलेटरी एप्लिकेशन-सुत्र) प्रणालीमा समावेश भएको कार्यक्रम, त्यस्तो कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने प्रयोजनका लागि स्वीकृत भएको मानिनेछ ।

(६) उपदफा (५) बमोजिम प्रदेश सञ्चित कोष व्यवस्थापन (सबनेशनल ट्रेजरी रेगुलेटरी एप्लिकेशन-सुत्र) प्रणालीमा समावेश भएको कुनै कार्यक्रम संशोधन गर्नुपर्ने भएमा सम्बन्धित निकायले आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयको सहमति लिनु पर्नेछ ।

(७) उपदफा (६) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि प्रदेश सञ्चित कोष व्यवस्थापन (सबनेशनल ट्रेजरी रेगुलेटरी एप्लिकेशन-सुत्र) प्रणालीमा समावेश भएको कार्यक्रमको चौमासिक विभाजनमा संशोधन गर्नुपर्ने भएमा सम्बन्धित निकायले एक तह माथिको कार्यालय प्रमुखको स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।

तर राजपत्राङ्कित प्रथम श्रेणीको कर्मचारी प्रमुख भएको निकायमा निजले चौमासिक विभाजनमा संशोधन गर्न बाधा पुगेको मानिने छैन ।

(८) उपदफा (७) बमोजिम संशोधन भएको जानकारी आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय र सम्बन्धित प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयलाई दिनु पर्नेछ ।

६. **कार्यविधि तथा मापदण्ड बनाउन सक्ने:** (१) यस ऐनको कार्यान्वयन गर्न प्रदेश सरकारले आवश्यक कार्यविधि तथा मापदण्ड बनाउन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको कार्यविधि तथा मापदण्ड प्रदेश राजपत्रमा प्रकाशन गरिनेछ ।

७. **आदेश जारी गर्न सक्ने:** (१) यस ऐनको कार्यान्वयन गर्दा कुनै बाधा उत्पन्न भएमा प्रदेश सरकारले आदेश जारी गरी आवश्यक व्यवस्था गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको आदेश प्रदेश राजपत्रमा प्रकाशन गरिनेछ ।

अनुसूची-१

(दफा २ सँग सम्बन्धित)

नेपालको संविधान बमोजिम

प्रदेश नं. ४ प्रदेश सञ्चित कोषमाथि व्ययभार हुने रकम

रु. हजारमा

१	२	३	४	५	६	७	
क्र. सं.	प्रदेश	अनुदान संख्या	शीर्षकको नाम	चालु	पूँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	जम्मा
१	७०४	२१	प्रदेश सभा सचिवालय- प्रदेश सभाका सभामुख र उपसभामुखको पारिश्रमिक र सुविधा	३९१४	००	००	३९१४
२	७०४	२२	प्रदेश लोक सेवा आयोगका अध्यक्ष र सदस्यहरूको पारिश्रमिक र सुविधा	००	००	००	००
३	७०४	११	आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय- अदालतको फैसला वा आदेश अनुसार तिर्नु पर्ने रकम	९००	००	००	९००
४	७०४	१२	आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय- ऋण भुक्तानी	४०५००	००	००	४०५००
		जम्मा		४५३१४	००	००	४५३१४

अनुसूची - २

(दफा २ र ३ सँग सम्बन्धित)

प्रदेश नं. ४ प्रदेश सञ्चित कोषबाट व्ययभार हुने रकम

रु. हजारमा

१	२		३	४	५	६	७
क्र. सं.	प्रदेश	अनुदान संख्या	शीर्षकको नाम	चालु	पूँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	जम्मा
१	७०४	२१	प्रदेश सभा सचिवालय	१०३६६१	३८९००	०	१४२५६१
२	७०४	२२	प्रदेश लोक सेवा आयोग	०	०	०	०
३	७०४	२३	मुख्य न्यायाधिवक्ता	१२८९०	९९४६	०	२२८३६
४	७०४	३१	मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	१४९७६४	८३५५०	०	२३३३१४
५	७०४	३३	आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय	१५९२५०	१६९७५०	०	३२९०००
६	७०४	३२	आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय	१०२५१४	४००८३	०	१४२५९७
७	७०४	३४	उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय	८५३३८९	१३४८१९७	०	२२०१५८६
८	७०४	३५	भूमिव्यवस्था, कृषि तथा सहकारी	२०५०३१५	२४२२०३	०	२२९२५१८

			मन्त्रालय				
९	७०४	३६	भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय	३८९,१२२	१०४९,८०८८	०	१०८८७२१ ०
१०	७०४	३७	सामाजिक विकास मन्त्रालय	१७६३५७४	१४१७९१६	०	३१८१४९०
११	७०४	९१	आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय- अर्थ विविध	१२८५७२२	२०५९२००	०	३३४४९२२
१२	७०४	८१	अन्तर सरकारी हस्तान्तरण	१२०००००	०	०	१२०००००
		जम्मा		८०७०२०१	१५९०७८३३	०	२३९७८०३ ४

प्रमाणिकरण मिति : २०७५।०३।२७

आज्ञाले,
फणिन्द्र मणि पोखरेल
प्रदेश सरकारको सचिव

भाग १

प्रदेश सरकार

आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय

नेपालको संविधान बमोजिम प्रदेश सभाले बनाएको देहाय बमोजिमको ऐन सर्वसाधारणको जानकारीको लागि प्रकाशन गरिएको छ ।

सम्बत् २०७५ सालको ऐन नं. १३

प्रदेश आकस्मिक कोष सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको ऐन

प्रस्तावना: प्रदेश आकस्मिक कोषको स्थापना र सञ्चालन सम्बन्धमा कानूनी व्यवस्था गर्न वाञ्छनीय भएकोले,

गण्डकी प्रदेशको प्रदेश सभाले यो ऐन बनाएको छ ।

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ: (१) यस ऐनको नाम “प्रदेश आकस्मिक कोष ऐन, २०७५” रहेको छ ।

(२) यो ऐन तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२. परिभाषा: विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा,-

(क) “आकस्मिक कार्य” भन्नाले भूकम्प, बाढी, पहिरो, आगलागी, महामारी जस्ता प्राकृतिक तथा गैर प्राकृतिक विपद लगायतका आकस्मिक वा अप्रत्याशित कारणबाट सिर्जना भएको विशेष परिस्थितिमा तत्काल गरिने आकस्मिक कार्य सम्झनु पर्छ ।

(ख) “प्रदेश आकस्मिक कोष” भन्नाले दफा ३ बमोजिम स्थापना गरिने प्रदेश आकस्मिक कोष सम्झनु पर्छ ।

(ग) “मन्त्रालय” भन्नाले प्रदेश आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय सम्झनु पर्छ ।

३. प्रदेश आकस्मिक कोषको स्थापना: प्रदेश आकस्मिक कोषको नामले एउटा कोष स्थापना गरिएको छ ।
४. प्रदेश आकस्मिक कोषमा जम्मा गरिएको रकम: प्रदेश सञ्चित कोषबाट आवश्यकता अनुसारको रकम प्रदेश आकस्मिक कोषमा जम्मा गरिने छ ।
५. प्रदेश आकस्मिक कोषको रकम वृद्धि गर्न सक्ने: प्रदेश सरकारले प्रदेश राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी प्रदेश आकस्मिक कोषमा रहने रकममा आवश्यकता अनुसार वृद्धि गर्न सक्नेछ ।
६. प्रदेश आकस्मिक कोषको रकम खर्च गर्न सक्ने: प्रदेश सरकारले प्रदेश आकस्मिक कोषमा रहेको रकमबाट आकस्मिक कार्यका लागि खर्च गर्न सक्नेछ ।
७. प्रदेश आकस्मिक कोषको सञ्चालन: (१) प्रदेश आकस्मिक कोषको सञ्चालन आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयबाट हुनेछ ।
(२) प्रदेश आकस्मिक कोषको सञ्चालन र रकमको निकासामु सम्बन्धी सेस्ता र हिसाब अनुसूची बमोजिमको ढाँचामा मन्त्रालयको सचिव वा निजले तोकेको कुनै अधिकृतले राख्नेछ ।
८. आकस्मिक कोषबाट खर्चको निकासको माग: (१) कुनै आकस्मिक कामको लागि आकस्मिक कोषबाट खर्च गर्नुपर्ने भएमा सम्बन्धित अधिकारिले पेशकीको रूपमा मन्त्रालय मार्फत रकम निकासको माग गर्नु पर्नेछ ।
(२) उपदफा (१) बमोजिम पेशकीको रूपमा रकम निकासको माग गर्दा सम्बन्धित अधिकारिले देहायका विवरण खोली पठाउनु पर्नेछ :-
  - (क) आकस्मिक कार्यको विवरण, खर्चको आवश्यकता र चाहिएको रकम,
  - (ख) थप खर्च मागिएको भए त्यसको कारण र चाहिने रकम,
  - (ग) आकस्मिक कार्य पछि सार्न नसकिने कारण,
  - (घ) तुरुन्त खर्च नगरेमा हुने परिणामको सङ्केत,

(ड) कति अवधिसम्मको लागि खर्च चाहिने हो त्यसको सम्भाव्यता,

(च) आकस्मिक कोषको रकम खर्च गर्ने अधिकृत र निजको कार्यालय।

(३) उपदफा (१) बमोजिम आकस्मिक कोषबाट खर्चको माग भएकोमा मन्त्रालयले प्रदेश सरकार, मन्त्रिपरिषद् समक्ष पेश गरी निकास भए बमोजिम प्रदेश आकस्मिक कोषबाट पेशकीको रूपमा रकम दिनेछ र यसरी रकम दिएपछि मन्त्रालयले सोको जानकारी महालेखापरीक्षकको कार्यालय र प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयलाई दिनु पर्नेछ ।

९. खर्चको रकम सोधभर्ना गर्नु पर्ने: (१) प्रदेश सरकारले यस ऐन बमोजिम प्रदेश आकस्मिक कोषबाट खर्च गरेको रकम यथाशीघ्र सोधभर्ना गर्नु पर्नेछ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि तत्काल आकस्मिक कोषमा रकम सोधभर्ना गर्न नसकिएमा आगामी आर्थिक वर्षको प्रदेश विनियोजन ऐन बमोजिम विनियोजित रकमबाट त्यस्तो रकम सोधभर्ना गर्नु पर्नेछ।

१०. आकस्मिक कार्य पुरा भएको सूचना गर्ने: आकस्मिक कार्य समाप्त भएपछि वा त्यस्तो कार्य गर्न सम्भावना छैन भन्ने यकिन भएपछि सो कुराको जानकारी पेशकी माग गर्ने अधिकारीले मन्त्रालय, महालेखापरीक्षकको कार्यालय र प्रदेश लेखा नियन्त्रकको कार्यालयमा तुरुन्त दिनु पर्नेछ ।

११. खर्च नभएको रकम प्रदेश संचित कोषमा दाखिला गर्ने: प्रदेश आकस्मिक कोषबाट पेशकी लिएको रकम खर्च गर्नु नपर्ने भएमा वा सबै रकम खर्च नभई बाँकी रहेमा पेशकी माग गर्ने अधिकारीले आकस्मिक कार्य समाप्त भएको वा त्यस्तो कार्य गर्न सम्भावना छैन भन्ने यकिन गरेको मितिले पैँतीस दिनभित्र त्यस्तो बाँकी रहेको रकम प्रदेश संचित कोषमा दाखिला गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम रकम दाखिला गरेपछि त्यस्तो अधिकारीले सोको जनकारी मन्त्रालय, महालेखापरीक्षकको कार्यालय र प्रदेश लेखा नियन्त्रकको कार्यालयलाई दिनु पर्नेछ ।

१२. अनुसूचीमा हेरफेर गर्न सक्ने: प्रदेश सरकारले प्रदेश राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी अनुसूचीमा आवश्यक हेरफेर गर्न सक्नेछ ।

अनुसूची

(दफा ७ को उपदफा (२) सँग सम्बन्धित)

आकस्मिक कोषको सेस्ता

आकस्मिक कोषको रकम रु. ....

अक्षरेपी.....

क्र.सं.	
आकस्मिक कार्यको विवरण	
विनियोजनको नाम र सङ्ख्या	
पेशकी माग गरेको रकम	
पेशकी दिइएको रकम	
थप पेशकी मागिएको रकम	
थप पेशकी दिइएको रकम	
जम्मा पेशकी रकम	
आकस्मिक कार्य पुरा भएको मिति	
आकस्मिककाम पछिको बचत रकम	
पूरक विनियोजन ऐनले स्वीकृत गरेको थप खर्च	

पेशकी सोधभर्ना रकम	
पेशकी माग गर्ने अधिकारीको नाम, दर्जा र कार्यालय	
कैफियत	

प्रदेश आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयको सचिव वा निजले तोकेको

अधिकृतको दस्तखत .....

मिति: .....

प्रमाणिकरण मिति: २०७५।०३।२७

आज्ञाले,
फणिन्द्र मणि पोखरेल
प्रदेश सरकारको सचिव

भाग १

प्रदेश सरकार

आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय

नेपालको संविधान बमोजिम प्रदेश सभाले बनाएको देहाय बमोजिमको ऐन सर्वसाधारणको जानकारीको लागि प्रकाशन गरिएको छ ।

सम्बत् २०७५ सालको ऐन नं. १४

स्थानीय तहको कानून निर्माण प्रक्रियाका सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको ऐन

प्रस्तावना : स्थानीय तहको कानून निर्माण प्रक्रियाका सम्बन्धमा कानूनी व्यवस्था गर्न वाञ्छनीय भएकोले,

गण्डकी प्रदेशको प्रदेश सभाले यो ऐन बनाएको छ ।

१. संक्षिप्त नाम, प्रारम्भ र विस्तार : (१) यस ऐनको नाम “स्थानीय तहको कानून निर्माण प्रक्रिया सम्बन्धी ऐन, २०७५” रहेकोछ ।

(२) यो ऐन तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

(३) यो ऐन गण्डकी प्रदेशभरका स्थानीय तहको लागि लागू हुनेछ ।

२. परिभाषा : विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा,-

(क) “अध्यक्ष” भन्नाले गाउँ कार्यपालिकाको अध्यक्ष सम्झनु पर्छ ।

(ख) “कार्यपालिका” भन्नाले गाउँ कार्यपालिका वा नगर कार्यपालिका सम्झनु पर्छ ।

(ग) “प्रमुख” भन्नाले नगर कार्यपालिकाको प्रमुख सम्झनु पर्छ ।

(घ) “बैठक” भन्नाले गाउँ सभा वा नगर सभाको बैठक सम्झनु पर्छ ।

(ङ.) “विधेयक” भन्नाले सभामा पेश गरेको ऐनको मस्यौदा सम्झनु पर्छ ।

(च) “सदस्य” भन्नाले सभाका सदस्य सम्झनु पर्छ ।

- (छ) “सभा” भन्नाले गाउँपालिकाको हकमा संविधानको धारा २२२ बमोजिमको गाउँ सभा र नगरपालिकाको हकमा संविधानको धारा २२३ बमोजिमको नगर सभा सम्झनु पर्छ ।
- (ज) “सभा प्रमुख” भन्नाले गाउँसभा वा नगर सभाको प्रमुख सम्झनु पर्छ ।
- (झ) “स्थानीय कानून” भन्नाले दफा ३ बमोजिम सभाले बनाएको ऐन तथा कार्यपालिकाले बनाएको नियम, कार्यविधि, निर्देशिका वा जारी गरेको आदेश सम्झनु पर्छ ।
- (ञ) “स्थानीय तह” भन्नाले गाउँपालिका र नगरपालिका सम्झनु पर्छ ।
- (ट) “संविधान” भन्नाले नेपालको संविधान सम्झनु पर्छ ।

३. **स्थानीय कानून बनाउने** : (१) नेपालको संविधान बमोजिम आफ्नो अधिकार क्षेत्रको विषयमा सभाले आवश्यक ऐन बनाउन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम बनाएको ऐनको अधीनमा रही कार्यपालिकाले आवश्यक नियम, निर्देशिका वा कार्यविधि बनाउन वा आदेश जारी गर्न सक्नेछ ।

(३) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि स्थानीय तहको कार्य विभाजन र कार्य सम्पादन सम्बन्धी नियमावली गाउँ कार्यपालिका वा नगर कार्यपालिकाले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

४. **स्थानीय कानून निर्माण गर्दा विचार गर्नु पर्ने** : (१) स्थानीय तहले स्थानीय कानून निर्माण गर्दा अन्य कुराको अतिरिक्त देहायका कुराहरुलाई विचार गरी निर्माण गर्नु पर्नेछ :-

- (क) संविधान, संघीय कानून तथा प्रदेश कानून,
(ख) कानूनको स्वच्छता, न्यायपूर्ण तथा तर्कसंगतता,
(ग) सर्वोच्च अदालतबाट प्रतिपादित सिद्धान्त वा भएको आदेश,

- (घ) संघीय संसद वा प्रदेश सभाले त्यस्तै विषयमा गरेको आधारभूत कानूनको व्यवस्था,
- (ङ.) नेपालले अन्तर्राष्ट्रियस्तरमा जनाएको प्रतिबद्धता,
- (च) सम्बन्धित स्थानीय तहले निर्माण गरेको अन्य स्थानीय कानूनसँगको अनुकूलता,
- (छ) सिमाना जोडिएको अर्को स्थानीय तहको साझा चासो र हितको विषय,
- (ज) संघ, प्रदेश र स्थानीय तह बीचको सहकारिता, सहअस्तित्व र समन्वय,
- (झ) कार्यपालिकाले निर्धारण गरेका अन्य आवश्यक विषयहरू।

(२) सभाले संविधानको अनुसूची-९ र आर्थिक अधिकारसँग सम्बन्धित विषयमा स्थानीय कानून निर्माण गर्दा त्यस्तो विषयमा संघीय संसद वा प्रदेश सभाले बनाएको कानून र संघबाट जारी भएको नीति मापदण्ड अनुकूल हुने गरी निर्माण गर्नु पर्नेछ ।

(३) एक स्थानीय तहबाट अर्को स्थानीय तह वा प्रदेशको क्षेत्रमा हुने वस्तुको ढुवानी वा सेवाको विस्तारमा कुनै किसिमको बाधा अवरोध गर्ने वा कुनै किसिमको कर वा दस्तुर लगाउने वा त्यस्तो वस्तुको ढुवानी वा सेवा विस्तारमा भेदभाव गर्ने गरी स्थानीय कानून निर्माण गर्न हुँदैन ।

(४) सभाले संघीय तथा प्रदेश कानून र स्थानीय तहका कानूनसंग एक आपसमा बाझिने गरी कानून निर्माण गर्न हुँदैन ।

५. आवश्यकताको पहिचान गर्ने : (१) कार्यपालिकाले विधेयकको मस्यौदा तर्जुमा गर्न अघि त्यस्तो विषयको कानून बनाउन आवश्यक रहे नरहेको विषयमा आवश्यकताको पहिचान गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) को प्रयोजनको लागि कार्यपालिकाले विधेयक तर्जुमा गर्दा देहायका विषयको विश्लेषण गरी अवधारणापत्र तयार गर्नु पर्नेछ: -

- (क) कानून बनाउनु पर्ने आधार र कारण,
  - (ख) सम्बन्धित विषयमा संघीय वा प्रदेश कानून भए नभएको,
  - (ग) जिल्लाभित्रका र अन्य स्थानीय तहमा त्यस सम्बन्धी स्थानीय कानून निर्माण भए नभएको,
  - (घ) कानून बनेपछि हासिल गर्न खोजिएको उपलब्धी,
  - (ङ.) कानून कार्यान्वयनको लागि आवश्यक पर्ने संयन्त्र तथा आर्थिक स्रोत,
  - (च) विधेयकको मस्यौदामा रहने मुख्य मुख्य प्रावधान ।
- (३) ऐनको संशोधनको लागि विधेयकको मस्यौदा तर्जुमा गर्दा संशोधन गर्नु परेको आधार र कारण सहितको तीन महले विवरण तयार गर्नु पर्नेछ ।

६. **समिति गठन गर्नसक्ने** : (१) विधेयकको मस्यौदा तर्जुमा गर्नको लागि कार्यपालिकाका अध्यक्ष वा प्रमुखले त्यस क्षेत्रमा ज्ञान भएका कार्यपालिकाका सदस्य तथा सभाका सदस्यमध्येबाट एक कानून तर्जुमा समिति गठन गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको समितिमा स्थानीय तहमा उपलब्ध भएसम्म कानूनको क्षेत्रमा ज्ञान भएका व्यक्तिलाई समेत आमन्त्रण गर्न सकिनेछ ।

७. **सुझाव संकलन गर्न सकिने** : (१) विधेयकको मस्यौदा तयार भएपछि त्यस्तो मस्यौदामा प्रत्येक वडाबाट वडाबासीको सुझाव संकलन गर्न सकिनेछ ।

तर स्थानीय तहले कर लगाउने विषय, स्थानीय सञ्चित कोष र स्थानीय राजस्व र व्ययको अनुमानसँग सम्बन्धित विषयमा सैद्धान्तिक रूपमा मात्र छलफल गराई सुझाव संकलन गर्न सकिनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम प्राप्त हुन आएको सुझाव सहितको प्रतिवेदन सम्बन्धित वडा समितिले कार्यपालिकालाई दिनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम विधेयकको मस्यौदामा वडासमिति मार्फत प्राप्त हुन आएका सुझावहरूको अध्ययन गरी कार्यपालिकाले विधेयकको मस्यौदालाई आवश्यकता अनुसार परिमार्जन गर्न सक्नेछ ।

८. स्थानीय तहको कानूनमा रहने अंगहरू : यस ऐनमा अन्यथा लेखिएकोमा बाहेक स्थानीय तहले बनाउने कानूनमा रहने अंगहरू अनुसूची-१ मा उल्लेख भए बमोजिम हुनेछन् ।

९. कार्यपालिकाबाट विधेयकको मस्यौदा स्वीकृति : (१) कुनै विधेयकको मस्यौदा तयार भएपछि त्यस्तो मस्यौदालाई विधेयकको रूपमा सभामा पेश गर्ने स्वीकृतिको लागि अध्यक्ष वा प्रमुखले कार्यपालिकाको बैठकमा पेश गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम पेश भएको विधेयकको मस्यौदा कार्यपालिकाबाट स्वीकृति भएपछि सभामा पेश गर्ने अध्यक्ष वा प्रमुखले कार्यपालिकाको कुनै सदस्यलाई तोक्नेछ र त्यस्तो सदस्यले दफा १० बमोजिमको विवरण संकलन गरी सभाको सचिवलाई सूचना दिनु पर्नेछ ।

१०. विधेयकको मस्यौदा सभामा पेश गर्दा संलग्न गर्नु पर्ने विवरण: सभामा पेश गर्ने विधेयकको मस्यौदाका साथमा देहायको विवरण संलग्न गर्नु पर्नेछ :-

(क) विधेयकको उद्देश्य र कारण सहितको विवरण,

(ख) विधेयक ऐन बनेपछि आर्थिक व्ययभार हुने रहेछ भने त्यसको खर्च व्यहोर्ने स्रोत खुलाईएको विस्तृत विवरण सहितको आर्थिक टिप्पणी ,

(ग) कुनै विधेयकमा कानून बनाउने अधिकार प्रत्यायोजन गर्ने प्रावधान रहेको भए त्यसको कारण, प्रत्यायोजित अधिकार अन्तर्गत बनाईने कानूनको प्रकृति र सीमा तथा त्यसबाट पर्न सक्ने प्रभाव सम्बन्धी टिप्पणी, र

(घ) संशोधन विधेयकको हकमा संशोधन गर्नु परेको आधार र कारण सहितको तीन महले विवरण ।

११. **विधेयकको मस्यौदा पेश गर्ने दिन तोक्ने** : सभामा विधेयकको मस्यौदा पेश गर्न सभा प्रमुखले दफा ९ बमोजिमको सूचना प्राप्त भएको कम्तिमा दुई दिन पछिको दिन तोक्नेछ ।
१२. **विधेयकको प्रति वितरण** : विधेयक पेश हुने दिन भन्दा दुई दिन अगावै प्रत्येक सदस्यलाई विधेयकको प्रति उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।
१३. **बिरोधको सूचना** : कुनै सदस्यले विधेयक पेश गर्न अनुमति माग्ने प्रस्तावको विरोध गर्न चाहेमा निजले सभामा विधेयक पेश हुने दिन भन्दा एक दिन अगावै सभाको सचिवलाई सूचना दिनु पर्नेछ ।
१४. **विधेयक पेश गर्ने** : (१) दफा ११ बमोजिम विधेयक पेश गर्न तोकिएको दिनमा दफा १३ बमोजिम विरोधको सूचना प्राप्त भएको भए विरोधको सूचना दिने विरोधकर्ता सदस्य र विधेयक पेश गर्ने अनुमति माग्ने प्रस्तावक सदस्यलाई क्रमशः सभा प्रमुखले वक्तव्य दिन अनुमति दिनेछ । तत्पश्चात सो प्रश्न माथि छलफल हुन नदिई सभा प्रमुखले विधेयक बैठकको निर्णयार्थ प्रस्तुत गर्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम बैठकबाट विधेयक पेश गर्ने अनुमति प्राप्त भएमा दफा ९ को उपदफा (२) बमोजिम तोकिएको कार्यपालिकाको सदस्यले सभामा विधेयक पेश गर्नेछ र निज उपस्थित हुन नसकेमा अध्यक्ष वा प्रमुखले तोकिएको कार्यपालिकाको अन्य सदस्यले सभामा विधेयक पेश गर्नेछ ।
- (३) उपदफा (२) बमोजिम विधेयक पेश गर्दा विधेयक प्रस्तुतकर्ता सदस्यले विधेयक पेश गर्नुपरेको कारण, विधेयकबाट गर्न खोजिएको व्यवस्था र

त्यसबाट पर्न सक्ने प्रभावको बारेमा संक्षिप्त जानकारी दिदै विधेयकमा विचार गरियोस भन्ने प्रस्ताव सभामा पेश गर्नु पर्नेछ ।

(४) विधेयक पेश गर्ने अनुमति माग्ने, त्यस्तो अनुमतिको विरोधको सूचना र त्यसको निर्णय सम्बन्धी व्यवस्था सभाले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

१५. विधेयकमा सामान्य छलफल गर्ने : (१) दफा १४ को उपदफा (३) बमोजिमको प्रस्तावमाथि छलफल हुँदा विधेयकको सैद्धान्तिक पक्षमा मात्र छलफल गरिनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम छलफल गर्दा विधेयकको मनसाय स्पष्ट गर्न आवश्यक देखिएमा बाहेक विधेयकका दफाहरु माथि छलफल गरिने छैन र विधेयकमा कुनै संशोधन पेश गर्न सकिने छैन ।

१६. विधेयकमा संशोधनका लागि समय दिने: (१) विधेयकमा दफा १५ बमोजिम सामान्य छलफल समाप्त भएपछि विधेयक उपर संशोधन पेश गर्न चाहने सदस्यलाई संशोधन पेश गर्न सामान्यतया छलफल समाप्त भएको अठचालीस घण्टा समय दिनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको अवधिभित्र सदस्यले आफूले पेश गर्न चाहेको संशोधन सहितको सूचना सभाको सचिवलाई दिनु पर्नेछ ।

(३) सभाको सचिवले प्राप्त संशोधनहरुको विवरण सदस्यहरुलाई उपलब्ध गराउनेछ ।

(४) विधेयक उपर संशोधन पेश गर्दा पालन गर्नु पर्ने शर्तहरु, संशोधन पेश गर्ने ढाँचा तथा संशोधनको क्रम तथा संशोधन फिर्ता लिने सम्बन्धी व्यवस्था सभाले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

१७. विधेयकमा दफाबार छलफल: (१) विधेयकमा दफा १६ बमोजिम संशोधन पेश गर्ने अवधि समाप्त भएपछि विधेयक प्रस्तुतकर्ता सदस्यले विधेयकमा दफाबार छलफल सभामा गरियोस् भन्ने प्रस्ताव प्रस्तुत गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि विधेयक प्रस्तुतकर्ता सदस्यले कुनै विधेयकको विषयवस्तुको महत्वको कारणबाट छलफल गर्न आवश्यक रहेको विषयको विधेयकको हकमा दफाबार छलफलको लागि विधेयकलाई सभाको विधेयक समितिमा पठाइयोस भन्ने प्रस्ताव प्रस्तुत गर्न सक्नेछ ।

(३) विधेयकमा दफाबार छलफल सम्बन्धी अन्य व्यवस्था सभाले निर्धारण गरेबमोजिम हुनेछ ।

१८. विधेयक समितिमा छलफल: (१) दफा १७ बमोजिम दफाबार छलफल गर्न विधेयक समितिमा पठाइएकोमा समितिले त्यस्तो विधेयकमा छलफल गर्दा विधेयकमा संशोधन पेश गर्ने सदस्यहरूलाई संशोधन पेश गर्नुपर्ने आधार र कारण समेत खुलाई आफ्नो संशोधनको विषयमा प्रष्ट गर्न समितिको बैठकमा समय दिईनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम संशोधनकर्ताले संशोधनको विषयमा आफ्नो धारणा राखेपछि पेश भएका संशोधनका विषयमा समितिले दफाबार छलफल गरी त्यस्तो संशोधन स्वीकार गर्ने वा नगर्ने सम्बन्धमा विधेयक प्रस्तुतकर्ता सदस्यको समेत राय लिई आवश्यक निर्णयमा पुग्नेछ ।

१९. समितिको प्रतिवेदन सभामा पेश गर्ने : समितिमा विधेयकमाथि छलफल समाप्त भएपछि समितिले गरेको निर्णयको प्रतिवेदन तयार गरी समितिको प्रमुख वा निजको अनुपस्थितिमा निजले तोकेको समितिको अन्य कुनै सदस्यले प्रतिवेदन सहितको विधेयक सभामा पेश गर्नेछ ।

२०. विधेयक माथि सभामा छलफल: (१) समितिको प्रतिवेदन प्रस्तुत भएपछि त्यस्तो प्रतिवेदन सदस्यहरूलाई वितरण गरिनेछ ।

(२) सभा प्रमुखले अन्य आदेश दिएमा बाहेक समितिको प्रतिवेदन वितरण भएको चौबीस घण्टापछिको सभा प्रमुखले तोकेको कुनै समयमा

विधेयक प्रस्तुतकर्ता सदस्यले प्रतिवेदन सहितको विधेयक माथि सभामा छलफल गरियोस् भन्ने प्रस्ताव पेश गर्न सक्नेछ ।

२१. **विधेयक पारित गर्ने प्रस्ताव सभाको निर्णयार्थ पेश गर्ने** : (१) सभामा दफाबार छलफल भएकोमा सो समाप्त भएपछि र समितिमा दफाबार छलफल भएकोमा समितिको प्रतिवेदन उपर छलफल समाप्त भई संशोधनहरू लाई सभाको निर्णयार्थ क्रमशः पेश गरिसकेपछि विधेयक प्रस्तुतकर्ता सदस्यले विधेयक पारित गरियोस् भन्ने प्रस्ताव पेश गर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम विधेयकमा पेश भएका संशोधनहरू लाई सभाको निर्णयार्थ पेश गर्ने सम्बन्धी अन्य प्रक्रिया सभाले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिमको प्रस्ताव स्वीकृत भएमा विधेयक पारित भएको मानिनेछ ।

२२. **विधेयक फिर्ता लिन सक्ने** : (१) विधेयक प्रस्तुतकर्ता सदस्यले कार्यपालिकाको निर्णय बमोजिम सभाको स्वीकृति लिई जुनसुकै अवस्थामा विधेयक फिर्ता लिन सक्नेछ ।

(२) विधेयक फिर्ता लिने अन्य प्रक्रिया सभाले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

२३. **आनुसांगिक सुधार** : सभा प्रमुखले सभाबाट पारित भएको विधेयकमा दफाहरूको संख्याको क्रम मिलाउने तथा भाषागत शुद्धतामा सीमित रही आवश्यक आनुसांगिक सुधार गर्न सक्नेछ ।

२४. **विधेयक प्रमाणीकरणको लागि अद्यावधिक प्रति तयार गर्ने** : (१) दफा २१ बमोजिम सभाबाट पारित भएको विधेयकलाई सभाको सचिवले पारित भएका संशोधन तथा आनुसांगिक सुधार भए त्यस्तो सुधार गरी विधेयक पारित भएको

मिति समेत उल्लेख गरी प्रमाणीकरणको लागि नेपाली कागजमा चारप्रति तयार गर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम तयार गरिएको विधेयकमा वर्षगत नम्बर समेत उल्लेख गरी सभाको सचिवले प्रमाणीकरणको लागि सभा प्रमुख समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।

२५.

विधेयक प्रमाणीकरण र प्रकाशन : (१) सभाबाट पारित भई दफा २४ को उपदफा (२) बमोजिम तयार गरिएको विधेयकको पहिलो र अन्तिम पृष्ठमा पूरा नाम, थर तथा पद समेत उल्लेख गरी अन्य प्रत्येक पृष्ठमा हस्ताक्षर गरी सभा प्रमुखले प्रमाणीकरण गर्नेछ । त्यसरी प्रमाणीकरण गर्दा मिति र विधेयकको पृष्ठ संख्या समेत खुलाउनु पर्नेछ ।

(२) सभाबाट पारित विधेयक उपदफा (१) बमोजिम प्रमाणीकरण भएपछि ऐन बन्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम विधेयक प्रमाणीकरण भएको जानकारी सभामा दिनुपर्नेछ ।

(४) उपदफा (१) बमोजिम प्रमाणीकरण भएको विधेयकको एक प्रति सभाको अभिलेखमा राखी अर्को एक-एक प्रति सम्बन्धित कार्यपालिकाको कार्यालय, प्रदेशको कानून सम्बन्धी विषय हेर्ने मन्त्रालय र नेपाल सरकारको कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालयमा पठाउनु पर्नेछ ।

(५) उपदफा (१) बमोजिम प्रमाणीकरण भएको विधेयक स्थानीय तहको राजपत्रमा प्रकाशन गर्नु पर्नेछ । त्यस्तो कानून कार्यपालिकाको वेबसाईटमा समेत राख्न सकिनेछ ।

(६) उपदफा (१) बमोजिम विधेयक प्रमाणीकरण भएपछि, त्यसका मुख्य व्यवस्थाको बारेमा स्थानीय सञ्चार माध्यम वा अन्य उपयुक्त तरिकाबाट प्रचार प्रसार गराउन सकिनेछ ।

२६. विधेयक दर्ता अभिलेख राख्ने : (१) सभाको सचिवले सभामा पेश गर्न प्राप्त भएका प्रत्येक विधेयक दर्ता गरी विधेयकमा भएको कारबाहीको अद्यावधिक लगत तयार गरी राख्नु पर्नेछ ।

(२) देहायको अवस्थामा विधेयकलाई सभाको दर्ता लगतबाट हटाइनेछ:-

(क) विधेयक सभाबाट अस्वीकृत भएमा,

(ख) विधेयक फिर्ता लिएमा, वा

(ग) सभाको कार्यकाल समाप्त भएमा ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम दर्ता लगतबाट हटाइएको विधेयकको सम्बन्धमा सभामा कुनै प्रस्ताव पेश गर्न सकिने छैन ।

२७. स्थानीय कानूनको एकीकृत र अद्यावधिक अभिलेख : (१) सभाको सचिवले अनुसूची-२ बमोजिमको ढाँचामा सभाले बनाएको ऐनको एकीकृत र अद्यावधिक अभिलेख राख्नु पर्नेछ ।

(२) कार्यपालिकाले स्थानीय कानूनको वर्षगत र वर्णानुक्रममा अद्यावधिक विवरण तयार गरी राख्नु पर्नेछ ।

(३) स्थानीय कानूनमा संशोधन भएमा त्यस्तो संशोधन समेत मिलाई कार्यपालिकाले अद्यावधिक पाठ तयार गरी राख्नु पर्नेछ । त्यसरी अद्यावधिक गरिएको स्थानीय कानून स्थानीय तहको वेबसाईटमा समेत राख्न सकिनेछ ।

२८. कानून निर्माण प्रक्रिया सम्बन्धी अन्य व्यवस्था : स्थानीय कानून निर्माण सम्बन्धी अन्य प्रक्रिया संविधान तथा यस ऐनको प्रतिकूल नहुने गरी सभाले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

अनुसूची-१
(दफा ८ संग सम्बन्धित)
स्थानीय कानूनमा रहने अंगहरु

- (क) लामो शीर्षक
- (ख) प्रस्तावना
- (ग) विधि निर्माण सूत्र
- (घ) संक्षिप्त नाम
- (ङ.) विस्तार र प्रारम्भ
- (च) परिभाषा
- (छ) सारवान प्रावधानहरु
- (ज) संस्थागत/प्रशासनिक स्वरूपहरु
- (झ) दण्ड र सजाय
- (ञ) विविध प्रावधानहरु
- (ट) अनुसूचीहरु

अनुसूची-२

(दफा २७ को उपदफा (१) सँग सम्बन्धित)

स्थानीय तहले बनाएका ऐनको अभिलेख राख्ने रजिष्टरको ढाँचा

.....स्थानीय तह

.....गाउँसभा/नगरसभा

दर्ता नं	दर्ता मिति	विधेयकको नाम	प्रस्तुत कर्ता	वितरण मिति	सभामा प्रस्तुत मिति	सामान्य छलफल	दफावार छलफल	पारित मिति	प्रमाणीकरण मिति	कैफियत

अभिलेख तयार गर्नेको:-

दस्तखतः

नाम,थरः

पदः

मितिः

अभिलेख जाँच गर्नेको:-

दस्तखतः

नाम,थरः

पदः

मितिः

प्रमाणीकरण मिति: २०७५।०३।२७

आज्ञाले,

फणिन्द्र मणि पोखरेल

प्रदेश सरकारको सचिव

भाग १

प्रदेश सरकार

आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय

नेपालको संविधान बमोजिम प्रदेश सभाले बनाएको देहाय बमोजिमको ऐन सर्वसाधारणको जानकारीको लागि प्रकाशन गरिएको छ ।

सम्बत् २०७५ सालको ऐन नं. १५

खोप सेवा (सञ्चालन तथा व्यवस्थापन) सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको ऐन

प्रस्तावना: खोपको माध्यमबाट रोगको रोकथाम, नियन्त्रण, निवारण वा उन्मूलन गरी शिशु, बाल, मातृ तथा अन्य व्यक्तिको मृत्युदर घटाउन तथा खोप सेवाको विकास, विस्तार र सुदृढिकरण गरी गुणस्तरीय खोप सेवा प्रदान गर्ने सम्बन्धमा आवश्यक व्यवस्था गर्न वाञ्छनीय भएकोले,

गण्डकी प्रदेशको प्रदेश सभाले यो ऐन बनाएको छ ।

परिच्छेद- १

प्रारम्भिक

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:** (१) यस ऐनको नाम “खोप सेवा (सञ्चालन तथा व्यवस्थापन) ऐन, २०७५” रहेको छ ।

(२) यो ऐन गण्डकी प्रदेशमा लागू हुनेछ ।

(३) यो ऐन तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२. **परिभाषा :** विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा,-

(क) “अनुमतिपत्र” भन्नाले दफा ११ बमोजिमको अनुमतिपत्र सम्झनु पर्छ ।

(ख) “समिति” भन्नाले दफा १५ बमोजिमको प्रदेश खोप समिति सम्झनु पर्छ ।

(ग) “प्रदेश खोप प्राविधिक समिति” भन्नाले दफा १८ बमोजिमको

- समिति सम्झनु पर्छ ।
- (घ) “कोष” भन्नाले दफा २० बमोजिमको प्रदेश खोप कोष सम्झनु पर्छ ।
- (ङ) “खोप (भ्याक्सिन)” भन्नाले कुनै रोगको रोकथाम, नियन्त्रण, निवारण वा उन्मूलन गर्न दिइने खोप सम्झनु पर्छ ।
- (च) “खोप कार्ड” भन्नाले दफा १२ बमोजिम प्रदान गरिएको खोप कार्ड सम्झनु पर्छ ।
- (छ) “खोप कार्यक्रम” भन्नाले कुनै रोगको रोकथाम, नियन्त्रण, निवारण वा उन्मूलन गर्नको लागि मन्त्रालयले नियमित वा अभियानको रूपमा सञ्चालन गर्ने प्रदेश खोप कार्यक्रम सम्झनु पर्छ र सो शब्दले खोपबाट बचाउन सकिने रोगको निगरानी गर्ने कार्य समेतलाई जनाउँछ ।
- (ज) “खोप दिने व्यक्ति” भन्नाले खोप दिने स्वास्थ्यकर्मी वा चिकित्सक सम्झनु पर्छ र सो शब्दले खास प्रकारका खोप दिनको लागि मन्त्रालयले तोकेको अन्य व्यक्ति समेतलाई जनाउँछ ।
- (झ) “खोप सेवा” भन्नाले यस ऐन बमोजिम प्रदान गर्ने खोप कार्य सम्झनु पर्छ र सो शब्दले खोप सेवा सञ्चालनको लागि खोप सामग्रीको व्यवस्थापन, आपूर्ति, भण्डारण वा वितरण गर्ने काम समेतलाई जनाउँछ ।
- (ञ) “चिकित्सक” भन्नाले प्रचलित कानून बमोजिम चिकित्सकको रूपमा दर्ता भएको व्यक्ति सम्झनु पर्छ ।
- (ट) “तोकिएको” वा “तोकिए बमोजिम” भन्नाले यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियममा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम सम्झनु पर्छ ।
- (ठ) “मन्त्रालय” भन्नाले सामाजिक विकास मन्त्रालय सम्झनु पर्छ ।
- (ड) “स्वास्थ्यकर्मी” भन्नाले प्रचलित कानून बमोजिम स्वास्थ्यकर्मीको रूपमा दर्ता भएको व्यक्ति सम्झनु पर्छ ।

परिच्छेद- २

खोप सेवा सम्बन्धी व्यवस्था

३. अनिवार्य रूपमा खोप लगाउनु पर्ने: (१) मन्त्रालयले तोकिए बमोजिमका रोगको रोकथाम,नियन्त्रण, निवारण वा उन्मुलन गर्नको लागि कुनै खोप अनिवार्य रूपले लगाउनु पर्ने गरी तोक्न सक्नेछ।
(२) उपदफा (१) बमोजिमको खोप लगाउनु सम्बन्धित व्यक्तिको कर्तव्य हुनेछ ।
४. लक्षित वर्गका व्यक्तिलाई खोप पाउने अधिकार हुने: (१) लक्षित वर्गका व्यक्तिलाई खोप कार्यक्रममा समावेश भएका खोप निशुल्क रूपमा लगाउनु पाउने अधिकार हुनेछ ।
स्पष्टीकरण : यस दफाको प्रयोजनको लागि “लक्षित वर्ग” भन्नाले कुनै खास किसिमका रोगको रोकथाम, नियन्त्रण, निवारण वा उन्मूलन गर्नको लागि खोप दिनु पर्ने भनी खोप कार्यक्रममा किटान गरिएका वर्ग, समुदाय वा क्षेत्रका व्यक्ति सम्झनु पर्छ ।
(२) मन्त्रालयले उपदफा (१) बमोजिमको खोप कुनै खास मिति र समय तोक्री कुनै अस्पताल, स्वास्थ्य संस्था, खोप केन्द्र, घुम्ती खोप क्लिनिक वा अन्य स्थानबाट लगाउने व्यवस्था गर्नेछ ।
(३) मन्त्रालयले यस दफा बमोजिम खोप दिने प्रयोजनका लागि सम्बन्धित स्थानीय तह, प्रहरी प्रशासन तथा स्वयंसेवकको सहयोग लिन सक्नेछ ।
५. संरक्षक वा अभिभावकको दायित्व: आफ्नो संरक्षकत्व, अभिभावकत्व वा अधिनमा रहेको शिशु, बालबालिका वा कुनै व्यक्तिलाई खोप कार्यक्रममा समावेश भएको खोप लगाउने व्यवस्था गर्नु त्यस्तो संरक्षक, अभिभावक वा व्यक्तिको दायित्व हुनेछ ।
६. खोप दिन नहुने: यस परिच्छेदमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै व्यक्तिलाई निजको स्वास्थ्यको कारण कुनै खोप दिन नहुने देखिएमा खोप

दिने व्यक्तिले त्यस्तो खोप सो व्यक्तिलाई दिनु हुँदैन ।

७. **खोपका विषयमा जानकारी गराउनुपर्ने**: (१) खोप दिने व्यक्तिले खोप दिनु अघि खोप लिने व्यक्तिलाई मौखिक वा अन्य माध्यमबाट सो खोपको प्रकृति, फाइदा र सम्भावित असरका बारेमा जानकारी गराउनु पर्नेछ ।
(२) उपदफा (१) बमोजिम खोप लिने व्यक्ति नाबालक, अशक्त वा मानसिक रूपमा ठीक नभएमा खोप दिने व्यक्तिले सो उपदफा बमोजिमको जानकारी निजको संरक्षक वा अभिभावकलाई गराउनु पर्नेछ ।
८. **खोप मापदण्ड बमोजिम हुनु पर्ने** : यस ऐन बमोजिम दिइने खोप तोकिएको मापदण्ड बमोजिमको हुनु पर्नेछ ।
९. **जिम्मेवारी हुने** : ऐन बमोजिम खोप दिने कार्यमा संलग्न हुनु सम्बन्धित चिकित्सक तथा स्वास्थ्यकर्मीको जिम्मेवारी हुनेछ ।
१०. **खोप कार्यक्रम सञ्चालनमा अवरोध गर्न नहुने** : कसैले पनि खोप सेवा सञ्चालन सम्बन्धी कार्यमा कुनै किसिमको बाधा अवरोध गर्न हुँदैन ।
११. **अनुमतिपत्र लिनु पर्ने** : (१) खोप सेवा सञ्चालन गर्न चाहने निजी, गैर सरकारी, सामुदायिक अस्पताल वा स्वास्थ्य संस्थाले तोकिएको निकायबाट तोकिए बमोजिम अनुमतिपत्र लिनु पर्नेछ ।
(२) उपदफा (१) बमोजिम खोप सेवा सञ्चालन गर्न अनुमतिपत्र प्राप्त अस्पताल वा स्वास्थ्य संस्थाले आफूले सञ्चालन गरेको खोप सेवाको प्रतिवेदन तोकिएको निकाय वा स्वास्थ्य संस्थामा नियमित रूपले पेश गर्नु पर्नेछ ।
१२. **खोप सेवाको अभिलेख राख्नु पर्ने** : (१) खोप दिने व्यक्तिले खोप लगाएका व्यक्तिको अभिलेख अद्यावधिक रूपमा राख्नु पर्नेछ ।
(२) खोप दिने व्यक्तिले खोप लगाएको प्रमाण स्वरूप खोप

लगाउने व्यक्तिलाई तोकिएका ढाँचामा खोप कार्ड प्रदान गर्नु पर्नेछ ।

(३) खोप लिने व्यक्ति, निजको संरक्षक वा अभिभावकले खोप कार्ड सुरक्षित राख्नु पर्नेछ ।

परिच्छेद- ३

खोपको आपूर्ति र भण्डारण सम्बन्धी व्यवस्था

१३. दर्ता भएको खोप आपूर्ति गर्नु पर्ने: (१) खोप आपूर्ति गर्ने संस्थाले औषधि व्यवस्था विभागमा दर्ता भएको खोप मात्र आपूर्ति गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको आपूर्ति गरिने खोप असल उत्पादन प्रक्रिया अपनाई उत्पादन भएको र विश्व स्वास्थ्य संगठनबाट गुणस्तरयुक्त रहेको भनी प्रमाणित भएको हुनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि देहायको अवस्थामा विश्व स्वास्थ्य संगठनबाट गुणस्तरयुक्त रहेको भनी प्रमाणित भई नसकेको खोप आपूर्ति गर्न सकिनेछ:-

(क) असल उत्पादन प्रक्रिया अपनाई उत्पादन भएको,

(ख) उत्पादन भएको मुलुक वा अन्य देशमा प्रयोग भइसकेको,

(ग) उत्पादन गर्ने देशको नियमनकारी निकायमा दर्ता भएको, र

(घ) खण्ड (क), (ख) र (ग) बमोजिमको व्यहोरा औषधी व्यवस्था विभागले प्रमाणित गरेको ।

१४. खोपको ढुवानी, भण्डारण र वितरण: खोपको ढुवानी, भण्डारण र वितरण, सो को लागि प्रयोग गरिने उपकरण तथा खोप प्रयोग गर्दाको अवधिसम्म कायम राख्नु पर्ने तापक्रम मन्त्रालयले तोकेको मापदण्ड बमोजिमको हुनुपर्नेछ ।

परिच्छेद-४
समिति सम्बन्धी व्यवस्था

१५. **समिति:** (१) खोप कार्यक्रम सम्बन्धी नीति निर्माण गर्न मन्त्रालयलाई सुझाव दिने काम समेतको लागि एक प्रदेश खोप समिति रहनेछ ।
- (२) समितिको गठन देहाय बमोजिम हुनेछः
- (क) सचिव, सामाजिक विकास मन्त्रालय - अध्यक्ष
- (ख) सचिव, आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय - सदस्य
- (ग) सचिव, आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय - सदस्य
- (घ) बालरोग विशेषज्ञ - सदस्य
- (ङ) जनस्वास्थ्य विशेषज्ञ वा स्वास्थ्य
अर्थशास्त्रीहरुमध्येबाट एकजना महिला
सहित मन्त्रालयबाट मनोनित दुईजना - सदस्य
- (च) महाशाखा प्रमुख, स्वास्थ्य सेवा महाशाखा,
सामाजिक विकास मन्त्रालय - सदस्य सचिव
- (३) खण्ड (घ) र (ङ) बमोजिम मनोनीत सदस्यहरुको पदावधि चार वर्षको हुनेछ ।
- (४) उपदफा (३) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै मनोनीत सदस्यले पदीय जिम्मेवारी पूरा नगरेमा मन्त्रालयले निजलाई जुनसुकै बखत सदस्यबाट हटाउन सक्नेछ ।
- (५) उपदफा (४) बमोजिम कुनै सदस्यलाई पदबाट हटाउनु अघि मन्त्रालयले निजलाई सफाई पेश गर्ने मौका दिनु पर्नेछ ।
- (६) समितिको सचिवालयको काम मन्त्रालयको स्वास्थ्य महाशाखाले गर्नेछ ।
१६. **समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार:** यस ऐनमा अन्यत्र लेखिएका काम, कर्तव्य र अधिकारको अतिरिक्त समितिको अन्य काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :-
- (क) खोप कार्यक्रम सम्बन्धी नीति तर्जुमा गरी मन्त्रालय समक्ष पेश गर्ने,

- (ख) खोप कार्यक्रमको विकास, विस्तार र सञ्चालनका लागि सम्बन्धित निकायलाई निर्देशन दिने,
- (ग) खोप कार्यक्रमलाई दीगो र भरपर्दो बनाउन आवश्यक स्रोत जुटाउने
- (घ) खोप कार्यक्रमको अनुगमन र मूल्याङ्कन गर्ने, गराउने,
- (ङ) खोपको विकास तथा विस्तारको लागि सम्बन्धित निकायसँग समन्वय गर्ने,
- (च) खोप कार्यक्रमलाई प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन गर्न आवश्यकता अनुसार उपसमिति गठन गर्ने,
- (छ) खोप सम्बन्धी विषयमा खोप प्राविधिक समितिले दिएको सुझाव कार्यान्वयन गर्न सम्बन्धित निकायलाई निर्देशन दिने ।

१७. समितिको बैठक र निर्णय: (१) समितिको बैठक बर्षमा कम्तिमा चार पटक बस्नेछ ।

(२) समितिको बैठक समितिको अध्यक्षको निर्देशनमा सदस्य-सचिवले बोलाउनेछ ।

(३) समितिको बैठक बस्नुभन्दा कम्तिमा चौबीस घण्टा अगावै सदस्य सचिवले बैठकमा छलफल हुने कार्यसूची सहितको सूचना समितिको सबै सदस्यहरूलाई दिनु पर्नेछ ।

(४) समितिको कुल सदस्य सङ्ख्याको पचास प्रतिशतभन्दा बढी सदस्यहरू उपस्थित भएमा समितिको बैठकको लागि गणपूरक सङ्ख्या पुगेको मानिनेछ ।

(५) समितिको बैठकको अध्यक्षता समितिको अध्यक्षले र निजको अनुपस्थितिमा समितिको बैठकमा उपस्थित सदस्यहरूले आफूमध्येबाट छानेको सदस्यले गर्नेछ ।

(६) समितिको बैठकमा बहुमतको राय मान्य हुनेछ र मत बराबर भएमा बैठकको अध्यक्षता गर्ने व्यक्तिले निर्णायक मत दिनेछ ।

(७) समितिले आवश्यक ठानेमा खोप कार्यक्रमसँग सम्बन्धित कुनै व्यक्तिलाई समितिको बैठकमा आमन्त्रण गर्न सक्नेछ ।

(८) समितिको बैठक सम्बन्धी अन्य कार्यविधि समिति आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

१८. **प्रदेश खोप प्राविधिक समिति :** (१) खोप कार्यक्रमको विकास, विस्तार एवं सञ्चालन गर्न, प्राकृतिक प्रकोप वा महामारी भएका बखत तत्काल खोप कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने सम्बन्धमा राय सल्लाह दिने तथा खोप लगाएपछि हुनसक्ने अनपेक्षित घटनाको तत्काल अनुसन्धान गरी सोको प्रतिवेदन समिति समक्ष पेश गर्न एक प्रदेश खोप प्राविधिक समिति रहनेछ ।

(२) प्रदेश खोप प्राविधिक समितिको गठन देहाय बमोजिम हुनेछ:

(क) जनस्वास्थ्य विशेषज्ञ चिकित्सक वा वरिष्ठ बालरोग विशेषज्ञहरुमध्येबाट मन्त्रालयले मनोनीत गरेको व्यक्ति - अध्यक्ष

(ख) प्रमुख, स्वास्थ्य सेवा महाशाखा, सामाजिक विकास मन्त्रालय - सदस्य

(ग) नेपाल पिडियाट्रिक सोसाइटीले तोकेको प्रदेश स्थित प्रतिनिधि - सदस्य

(घ) ईपिडिमियोलोजिष्ट, जनस्वास्थ्य विज्ञ, स्वास्थ्य अर्थशास्त्री वा वरिष्ठ बालरोग विशेषज्ञहरुमध्येबाट मन्त्रालयले मनोनीत गरेका तीनजना - सदस्य

(ङ) वरिष्ठ प्याथोलोजिष्टहरु मध्येबाट एकजना - सदस्य

(च) प्रतिनिधि, औषधि व्यवस्था विभाग वा वरिष्ठ फार्मेशिष्टहरु मध्येबाट मन्त्रालयले मनोनीत गरेको एकजना - सदस्य

(छ) प्रमुख, जनस्वास्थ्य शाखा, सामाजिक विकास मन्त्रालय - सदस्य सचिव

(३) प्रदेश खोप प्राविधिक समितिको अध्यक्ष तथा मनोनीत सदस्यहरुको पदावधि चार वर्षको हुनेछ ।

(४) उपदफा (३) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि अध्यक्ष तथा मनोनीत सदस्यले पदीय जिम्मेवारी पुरा नगरेमा मन्त्रालयले निजलाई

जुनसुकै बखत हटाउन सक्नेछ ।

(५) उपदफा (४) बमोजिम अध्यक्ष वा सदस्यलाई हटाउनु अघि मन्त्रालयले निजलाई सफाई पेश गर्ने मौका दिनु पर्नेछ ।

(६) प्रदेश खोप प्राविधिक समितिको सचिवालयको काम मन्त्रालयको स्वास्थ्य महाशाखाले गर्नेछ ।

१९. **सुझाव कार्यान्वयन गर्न निर्देशन दिन सक्ने:** प्रदेश खोप प्राविधिक समितिको सुझाव तुरुन्त कार्यान्वयन गर्नु पर्ने प्रकृतिको देखिएमा र समितिको बैठक तत्काल बस्न नसक्ने भएमा समितिको अध्यक्षले लगतै बस्ने समितिको बैठकबाट अनुमोदन गराउने गरी त्यस्तो सुझाव कार्यान्वयन गर्न महाशाखालाई निर्देशन दिन सक्नेछ ।

परिच्छेद- ५

खोप कोष सम्बन्धी व्यवस्था

२०. **कोष:** (१) खोप कार्यक्रम सञ्चालन, व्यवस्थापन र प्रवर्द्धन गर्ने काम समेतको लागि खोप कोष नामको एक कोष रहनेछ ।

(२) कोषमा देहाय बमोजिमका रकमहरू रहनेछन्:-

(क) नेपाल सरकारबाट प्राप्त रकम,

(ख) प्रदेश सरकारबाट प्राप्त रकम,

(ग) कुनै व्यक्ति, वित्तीय, सहकारी वा अन्य संघ वा संस्थाबाट प्राप्त रकम,

(घ) विदेशी व्यक्ति, सरकार वा दातृ संस्था वा अन्तर्राष्ट्रिय संघ वा संस्थाबाट प्राप्त रकम, र

(ङ) अन्य स्रोतबाट प्राप्त रकम ।

(३) समितिले उपदफा (२) को खण्ड (घ) बमोजिमको रकम प्राप्त गर्नु अघि नेपाल सरकारको स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।

(४) समितिले कोषमा प्राप्त हुने रकम प्रचलित कानून बमोजिम इजाजतपत्र प्राप्त “क” वर्गको बाणिज्य बैंकमा खाता खोली जम्मा गर्नु पर्नेछ ।

२१. **कोषको प्रयोग:** (१) समितिले कोषको रकम देहायको कार्यमा खर्च गर्न सक्नेछ :-
- (क) खोप खरिद गरी खोप कार्यक्रम सञ्चालन गर्न,
  - (ख) प्राकृतिक प्रकोप वा महामारीका कारण तत्काल खोप खरिद गर्न आवश्यक भएमा त्यस्तो खोप खरिद गरी खोप कार्यक्रम सञ्चालन गर्न,
  - (ग) खोप कार्यक्रममा प्रयोग हुने खोप निजी क्षेत्रको साझेदारीमा मुलुकभित्र उत्पादन गर्न लागत प्रभावकारिताको दृष्टिले उपयुक्त हुने देखिएमा त्यस्तो खोप उत्पादन कार्यमा लगानी गर्न,
- (२) समितिले कोषको रकम उपदफा (१) को खण्ड (क), (ख) र (ग) बमोजिमको कार्यमा खर्च गर्दा मन्त्रालयको स्वीकृति लिनु पर्नेछ।
२२. **कोषको रकम अन्य काममा खर्च गर्न नपाईने:** समितिले कोषको रकम दफा २१ को उपदफा (१) मा उल्लेख भएको कार्यमा बाहेक अन्य काममा खर्च गर्न पाइने छैन ।
२३. **रकम व्यवस्था गर्ने:** (१) खोप कार्यक्रमलाई दिगो रूपमा व्यवस्थापन गर्न आवश्यक पर्ने रकमको व्यवस्था प्रदेश सरकारले गर्नेछ ।
- (२) समितिले कोषको रकम दफा २१ को उपदफा (१) को खण्ड (ख) मा उल्लेखित काममा बाहेक अन्य कामका लागि खर्च गर्दा कम्तिमा पचास लाख रुपैयाँ कोषमा मौज्जात रहने गरी खर्च गर्नु पर्नेछ ।
- (३) दफा २१ को उपदफा (१) को खण्ड (ख) बमोजिमको कार्यको लागि खर्च भएको रकम प्रदेश सरकारले यथाशीघ्र कोषमा सोधभर्ना गर्नेछ ।
२४. **कोषको लेखा र लेखापरीक्षण:** (१) कोषको आय-व्ययको लेखा प्रदेश सरकारले अवलम्बन गरेको लेखा प्रणाली बमोजिम राखिनेछ ।
- (२) कोषको आन्तरिक लेखापरीक्षण प्रदेश लेखा नियन्त्रकको कार्यालयबाट हुनेछ ।

(३) कोषको अन्तिम लेखापरीक्षण महालेखा परीक्षकबाट हुनेछ ।

परिच्छेद- ६

क्षतिपूर्ति, सजाय र पुनरावेदन

२५. सजाय: (१) कसैले अनुमतिपत्र नलिई खोप सेवा सञ्चालन गरेमा समितिले त्यस्तो खोप सेवा बन्द गरी त्यस्तो खोप सेवा सञ्चालन गर्नेलाई तीन लाख रुपैयाँदेखि पाँच लाख रुपैयाँसम्म जरिवाना गर्नेछ ।

(२) कसैले दफा १३ विपरीत खोप आपूर्ति गरेमा समितिले त्यस्तो खोप नष्ट गरी सो खोप आपूर्ति गर्नेलाई पच्चीस हजार रुपैयाँ देखि एकलाख रुपैयाँसम्म जरिवाना गर्नेछ ।

(३) कसैले दफा १४ बमोजिम तोकिएको मापदण्ड विपरीत खोप वितरण गरेमा समितिले त्यस्तो खोप नष्ट गरी खोप वितरण गर्नेलाई पचास हजार रुपैयाँ जरिवाना गर्नेछ ।

(४) कसैले उपदफा (१), (२) वा (३) मा लेखिएदेखि बाहेक यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम विपरीत अन्य कार्य गरेमा समितिले त्यस्तो व्यक्तिलाई दश हजार रुपैयाँ देखि पच्चीस हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना गर्नेछ ।

(५) उपदफा (४) बमोजिम सजाय हुने कार्य कुनै सरकारी वा सार्वजनिक संस्थाका कर्मचारीले गरेको भए समितिले त्यस्तो कर्मचारीलाई विभागीय कारवाही समेत गर्न सम्बन्धित निकायमा लेखी पठाउन सक्नेछ ।

२६. उजुरी गर्न सक्ने: (१) दफा २५ बमोजिम सजाय हुने कार्य कसैबाट भए गरेको थाहा पाउने व्यक्तिले त्यस्तो कार्य भए गरेको मितिले पैतीस दिनभित्र समिति समक्ष उजुरी दिन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि यस ऐन विपरीत भए गरेका काम कारवाहीका सम्बन्धमा समितिमा उजुरी नपरेपनि त्यस्तो कार्य भए गरेको विषयमा समितिलाई कुनै स्रोतबाट जानकारी हुन आएमा समितिले सो विषयमा छानविन गरी दफा २५ बमोजिम सजाय गर्न सक्नेछ ।

२७. उपचार तथा क्षतिपूर्ति सम्बन्धी व्यवस्था:(१) खोप लगाएकै कारणबाट खोप लिएको व्यक्तिको स्वास्थ्यमा गम्भीर असर परेको कुरा प्रदेश खोप प्राविधिक समितिले ठहर गरेमा सो खोप जुन निकाय वा संस्थाबाट दिइएको हो सो निकाय वा संस्थाले त्यस्तो व्यक्तिको उपचार गरी क्षतिपूर्ति समेत दिनु पर्नेछ ।
(२) कुनै खोप लगाएकै कारणबाट कुनै व्यक्तिको अङ्ग भङ्ग भई गम्भीर प्रकारको शारीरिक क्षति पुगेको वा निजको मृत्यु भएको प्रदेश खोप प्राविधिक समितिले ठहर गरेमा समितिले अङ्ग भङ्ग भएकोमा निज स्वयंलाई र मृत्यु भएकोमा निजको नजिकको हकवालालाई त्यस्तो खोप दिने निकाय वा संस्थाबाट क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराई दिनु पर्नेछ ।
(३) उपदफा (१) र (२) बमोजिम क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउने आधार तोकिए बमोजिम हुनेछ ।
२८. विशेषज्ञ समिति गठन गर्न सक्ने: समितिले दफा २५ बमोजिम सजाय गर्न वा दफा २७ बमोजिम क्षतिपूर्ति निर्धारण गर्ने सम्बन्धमा राय सुझाव पेश गर्न समितिका सदस्यको संयोजकत्वमा एक विशेषज्ञ समिति गठन गर्न सक्नेछ ।
२९. पुनरावेदन: दफा २५ वा २७ बमोजिम समितिले गरेको निर्णय वा दिएको आदेशउपर चित्त नबुझ्ने व्यक्तिले त्यस्तो निर्णय वा आदेश भएको मितिले पैतीस दिनभित्र उच्च अदालतमा पुनरावेदन गर्न सक्नेछ ।
३०. प्रचलित कानून बमोजिम मुद्दा चलाउन बाधा नपर्ने: यस ऐन बमोजिम सजाय हुने कुनै काम कारवाहीमा अन्य प्रचलित कानून बमोजिम पनि सजाय हुने रहेछ भने त्यस्तो कानून बमोजिम मुद्दा चलाउन तथा कारवाही गर्न यस ऐनले कुनै बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।

परिच्छेद-७

विविध

३१. प्रोत्साहन तथा पुरस्कार प्रदान गर्न सक्ने : खोप सेवाको क्षेत्रमा उत्कृष्ट योगदान

पुन्याउने व्यक्ति वा संस्थालाई मन्त्रालयले प्रोत्साहन वा पुरस्कार प्रदान गर्न सक्नेछ ।

३२. **खोप कार्ड माग गर्न सक्ने:** (१) विद्यालयले बालबालिका भर्ना गर्दा निजको संरक्षक वा अभिभावकसँग बालबालिकालाई दिइएको खोप कार्ड माग गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि खोप कार्ड पेश गर्न नसकेको कारणबाट मात्र कुनै पनि बालबालिकालाई विद्यालयमा भर्ना गर्नबाट बञ्चित गरिने छैन ।

(३) विद्यालयले खोप कार्यक्रममा समावेश भएको खोप नलिएका बालबालिकाको अभिलेख राखी सोको प्रतिवेदन स्थानीय सरकारी स्वास्थ्य संस्थामा पठाउनु पर्नेछ ।

३३. **चेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने:** समितिले खोप लगाउदाको फाइदा र समयमा खोप नलगाएमा स्वास्थ्यमा पर्न सक्ने नकारात्मक प्रभावका बारेमा नियमित रूपमा चेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्नु पर्नेछ ।

३४. **संघ र स्थानीय तहसँग समन्वय र सहकार्य गर्ने:** मन्त्रालयले खोप सेवा सञ्चालन गर्दा संघ र स्थानीय तहसँग समन्वय र सहकार्य गर्नेछ ।

३५. **बैठक भत्ता:** यस ऐन अन्तर्गत गठित विभिन्न समिति तथा उपसमितिका अध्यक्ष, सदस्य र आमन्त्रित सदस्यले बैठकमा भाग लिए वापत आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयले तोकिए बमोजिमको रकम बैठक भत्ता पाउने छन् ।

३६. **सहयोग गर्नु पर्ने:** खोप सेवा सञ्चालन गर्ने सम्बन्धमा आवश्यक सहयोग गर्नु सम्बन्धित निकाय वा व्यक्तिको कर्तव्य हुनेछ ।

३७. **अधिकार प्रत्यायोजन:** (१) मन्त्रालयले यस ऐन बमोजिम आफूलाई प्राप्त अधिकार मध्ये आवश्यकता अनुसार केही अधिकार समिति वा कुनै निकायलाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ ।

(२) समितिले यस ऐन बमोजिम आफूलाई प्राप्त अधिकार मध्ये आवश्यकता अनुसार केही अधिकार समितिको अध्यक्ष, सदस्य वा कुनै अधिकृत कर्मचारीलाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ ।

३८. वार्षिक प्रतिवेदन पेश गर्ने: (१) समितिले आफूले वर्षभरिमा गरेको काम कारबाहीको वार्षिक प्रतिवेदन आर्थिक वर्ष समाप्त भएको तीन महिनाभित्र मन्त्रालय समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको प्रतिवेदन समितिले सार्वजनिक गर्नुपर्नेछ ।

३९. निर्देशन दिन सक्ने: (१) मन्त्रालयले समितिको काम कारबाहीको सम्बन्धमा समितिलाई आवश्यक निर्देशन दिन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम मन्त्रालयले दिएको निर्देशनको पालना गर्नु समितिको कर्तव्य हुनेछ ।

४०. निर्देशिका बनाउन सक्ने: समितिले यो ऐन र यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियमको अधिनमा रही आवश्यक निर्देशिका बनाई लागू गर्न सक्नेछ ।

४१. नियम बनाउने अधिकार: (१) यस ऐनको कार्यान्वयनको लागि प्रदेश सरकारले आवश्यक नियम बनाउन सक्नेछ ।

प्रमाणिकरण मिति: २०७५।०३।२७

आज्ञाले,
फणिन्द्र मणि पोखरेल
प्रदेश सरकारको सचिव